

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของหัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็กและคณะกรรมการศูนย์ในจังหวัด สุโขทัย ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.1 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
2. การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.1 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.2 รูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. การประกันคุณภาพ
 - 3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพ
 - 3.2 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 3.3 หลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
4. มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 4.1 มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาปฐมวัย

1. แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2547, หน้า 4-10) ในฐานะที่มีหน้าที่ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่น กล่าวว่า การจัดการศึกษาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยกำหนดให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้ารับ

การศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยพัฒนาขึ้นมาโดยแนวคิดต่อไปนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก

พัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนถึงอายุ 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา อธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเสมือนเป็นแนวทางให้ผู้เสนอ หรือผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น ได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการและการเจริญเติบโตในช่วงต่าง ๆ (ประนอม คลังทอง, 2543) ดังต่อไปนี้

Erikson ได้เน้นความสำคัญของเด็กว่า เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก ถ้าหากสภาพแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง Erikson กล่าวว่า เด็กวัย 3 – 6 ขวบ ซึ่งเป็นเด็กปฐมวัย เด็กเริ่มริเริ่มโดยสมมติการเล่น ซึ่งถ้าสภาพจิตใจไม่ดีพอหรือเกิดความคับข้องใจแล้วมักจะรู้สึกตัวว่า เด็กเริ่มมีการริเริ่มโดยการสมมติการเล่น ซึ่งถ้าสภาพจิตใจไม่ดีพอหรือเกิดความคับข้องใจแล้วมักจะรู้สึกตัวว่า มีความผิดติดตัว เด็กจะเลียนแบบในการเล่นสมมติโดยนำตัวเองเข้าไปในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น

Freud กล่าวว่า เด็กเริ่มมีพัฒนาการทางด้าน superego ซึ่งเป็นส่วนควบคุมได้ เด็กปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคมที่กำหนดไว้ เด็กในวัยนี้จะเรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนในสังคมจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ซึ่งมักจะใช้วิธีการให้รางวัลและการลงโทษแก่เด็ก พ่อแม่จึงเป็นตัวแบบสำคัญที่เด็กจะเลียนแบบเปรียบเทียบ (identification) การพัฒนาทางด้านสังคมของเด็กดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

Gesell เชื่อว่าพัฒนาการทั้งหมดปรากฏอยู่ในรูปจำกัดและเป็นแบบลำดับขั้น ไม่เพียงแต่การเติบโตของเนื้อเยื่อหรืออวัยวะเท่านั้น แต่จะรวมไปถึงพฤติกรรมและหน้าที่ของสิ่งเหล่านั้นด้วย วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจัดว่าเป็นองค์ประกอบอันดับที่สอง องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมจะไม่ครอบคลุมถึงเรื่องพัฒนาการ วุฒิภาวะจะเป็นตัวการที่ทำให้ทุกอย่างบรรลุผล

Piaget กล่าวว่า เด็กปฐมวัยจะอยู่ในขั้นที่ 2 ของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา คือ ขั้นความคิดก่อนเกิดปฏิบัติการ (preoperational thought) ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 2-6 ปี เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและเข้าใจเครื่องหมาย ทำทางที่สื่อความหมาย เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น แต่ยังอาศัยการรับรู้ส่วนใหญ่ พัฒนาการทางด้านสติปัญญาจะเจริญสูงสุดในขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ ความสามารถของเด็กวัยนี้อยู่ในลักษณะที่จำกัด การคิดหาเหตุผลยังอยู่ที่การรับรู้ เด็กจะสามารถให้เหตุผลในเรื่องต่าง ๆ ได้ เมื่อระดับอายุสูงขึ้นไปจนถึง 7-8 ปี ซึ่งอยู่ในขั้นการคิดแบบรูปธรรม เด็กเล็กจึงจำเป็นต้องฝึกทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประสาทการรับรู้และการเคลื่อนไหว การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน จึงมุ่งให้เด็กมีโอกาสจัดทำ (manupulation) มากที่สุด

Sears ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กว่า ได้รับอิทธิพลมาจากพ่อแม่ความแตกต่างทางบุคลิกภาพของเด็กจะขึ้นอยู่กับรูปแบบการเลี้ยงดูที่ต่างกันของพ่อแม่ สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในทัศนะของ Sears ซึ่งมีการวิจัยกันมากในเรื่องนี้ คือ เด็กมีการเลียนแบบ (identification) พ่อแม่ในช่วงก่อนเข้าเรียนทำให้บทบาททางเพศของเด็กชายและเด็กหญิงได้พัฒนาขึ้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมต่อสังคมและเหมาะสมต่อเพศของตนเอง โดยเด็กชายจะเลียนแบบพ่อส่วนเด็กหญิงจะเลียนแบบแม่

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น และเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนจะเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพล และมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ถือว่า ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุขแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก ต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู ควบคู่กับการให้การศึกษาโดยต้องคำนึงถึง ความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมสติปัญญา รวมทั้งการสื่อสาร และการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือ ด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้ง ทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย อย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย นูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้น ของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี และคนเก่งของสังคมสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ฯลฯ

2. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนา

ศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

แนวทางดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งควรอยู่ในสภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น อบอุ่นคลาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อที่มาจากธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จัก และเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสมนอกจากนี้ ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิค การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิด เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กควรวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัย

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและประเมิน ทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกต สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน และยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

6. ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมา ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครองเด็ก ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

แนวการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กเล็ก เน้นการจัดในลักษณะของการดูแล และให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมในทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล ในการนำเสนอเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีดังนี้

การจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เพื่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม
3. กิจกรรมสร้างสรรค์
4. กิจกรรมเสรี / การเล่นตามศูนย์
5. กิจกรรมกลางแจ้ง
6. เกมการศึกษา

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะอย่างอิสระ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่นประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ รู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

จุดประสงค์

1. พัฒนาอวัยวะทุกส่วนให้มีความสัมพันธ์ในขณะเคลื่อนไหว
2. เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
3. กล้าแสดงออกและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. ฝึกทักษะในการฟังดนตรี หรือจังหวะต่าง ๆ
5. รู้จักปรับตัวในการทำกิจกรรมและความร่วมมือในกลุ่ม
6. ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี
7. พัฒนาภาษา ฝึกคำสั่ง ข้อตกลงและปฏิบัติตามคำสั่งได้

วัสดุอุปกรณ์

1. เครื่องประกอบจังหวะ เช่น รำมะนา กลอง กรับ ฉิ่ง ฯลฯ
2. แถบบันทึกเสียงเพลง เครื่องเล่นเทป
3. อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว เช่น ห่วงยาง แถบผ้า ฯลฯ

กิจกรรม

1. ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจอง และเคลื่อนไหวตามบทเพลง คำกลอน คำคล้องจอง
2. เคลื่อนไหวพื้นฐาน โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ เคลื่อนไหวอยู่กับที่ และ เคลื่อนไหวเคลื่อนที่
3. เล่นเครื่องเล่นดนตรีง่าย ๆ ประเภทเคาะ เช่น กรับ รำมะนา กลอง ฯลฯ และ เคลื่อนไหวประกอบ
4. การฝึกจังหวะ โดยการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การทำจังหวะด้วยการเปล่งเสียง
5. ให้เด็กเคลื่อนไหวตามความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้อุปกรณ์ประกอบในการ เคลื่อนไหว เช่น ห่วง แถบผ้า ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

1. สร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนาน และมีความเป็นกันเอง
2. ควรเริ่มกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระและมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากมากนัก
3. ควรให้เด็กแสดงออกด้วยตนเองอย่างอิสระ และไม่ควรบังคับ ถ้าเด็กไม่ยอม เข้าร่วมกิจกรรมควรให้เวลาและโอกาสจนกว่าเด็กสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กเข้าใจเนื้อหาและเรื่องราวแผนการจัดประสบการณ์
2. ส่งเสริมการใช้ภาษาในการฟัง พูด และการถ่ายทอดเรื่องราว
3. ฝึกความมีระเบียบวินัย มารยาทในการฟัง พูดและลักษณะนิสัยที่ดี
4. กล้าแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กิจกรรม

1. การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น
2. การเล่นเกมเป็นการเล่นเรื่องต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม
3. การสาธิตเป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอน
4. การทดลอง / ปฏิบัติเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา
5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
6. การเล่นเกมบทบาทสมมติ เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่อง
7. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรยึดหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและมีโอกาสค้นพบด้วยตนเองให้มากที่สุด
2. ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมควรให้คำถามปลายเปิดที่ชวนให้เด็กคิด
3. ช่วงระยะเวลาที่จัดกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสนใจของเด็กและความเหมาะสมของกิจกรรมนั้น ๆ

3. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก ตัด ปะ การพิมพ์ภาพ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เด็กได้ คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์

จุดประสงค์

1. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. ให้เด็กมีความสุขสนุกสนาน เพลินเพลิน ผ่อนคลายความเครียด
3. ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมือ และพัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
4. ส่งเสริมการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
5. ส่งเสริมคุณธรรมในด้านความอดทน การรอคอย ความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเอง
6. ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา
7. ฝึกทักษะการสังเกต การคิดและการแก้ปัญหา

กิจกรรม

1. จัดโต๊ะและวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม โดยให้เด็กช่วยจัดอุปกรณ์
2. สร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมให้มีความสดชื่น แจ่มใส
3. ให้เด็กเลือกทำกิจกรรมอย่างอิสระตามความพอใจของตน
4. สร้างข้อตกลงในการเปลี่ยนหมุนเวียนทำกิจกรรม
5. แนะนำอุปกรณ์วิธีใช้และคอยดูแลให้คำปรึกษาในการทำกิจกรรม
6. เมื่อทำงานเสร็จต้องให้เด็กเก็บวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ และนำเสนอผลงาน

ตัวเอง

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ควรพยายามหาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ก่อนเป็นอันดับแรก
2. ก่อนให้เด็กทำกิจกรรมต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องพร้อมทั้งสาธิตให้ดู
3. เก็บผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อสังเกตข้อมูลพัฒนาการของเด็ก
4. หากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียวยตลอดเวลาคควรกระตุ้นเร้าและ

จูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้าง

4. กิจกรรมเสรี/เล่นตามศูนย์

กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ ภายในศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์บล็อก ศูนย์หนังสือ ศูนย์ร้านค้า ศูนย์บ้าน เป็นต้น ศูนย์ต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่น ได้อย่างเสรี ตามความสนใจและความต้องการของเด็กทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย

จุดประสงค์

1. ส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กและประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
2. ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักรอคอย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
4. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิด วางแผนและตัดสินใจในการทำกิจกรรม
5. ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา

กิจกรรม

1. แนะนำศูนย์เรียนรู้ใหญ่ให้เด็กรู้จักและเสนอแนะวิธีใช้ เล่นเครื่องเล่นบางชนิด เช่น แวนชขาย เครื่องใช้ ฯลฯ
2. สร้างข้อตกลงในการเล่นร่วมกัน
3. เปิดโอกาสให้เด็กคิดวางแผนตัดสินใจ เลือกเล่นอย่างอิสระ โดยมีครูคอยสังเกตพฤติกรรมการเล่นพร้อมทั้ง ให้คำชี้แนะและช่วยเหลือเด็กในการเล่น

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดกิจกรรม ควรให้เด็กเลือกทำกิจกรรมอย่างอิสระ โดยเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างน้อย 1 - 2 อย่าง ในแต่ละวัน
2. ขณะเด็กเล่นควรสังเกตพฤติกรรมของเด็กและดูแลอย่างใกล้ชิด
3. หากศูนย์ใดมีเด็กมากเกินไปควรให้เด็กคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
4. สื่อเครื่องเล่นในแต่ละศูนย์ ควรสับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเป็นระยะ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเพื่อออกกำลังกาย และแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

1. การเล่นเครื่องเล่นสนาม
2. การเล่นทราย
3. การเล่นน้ำ
4. การเล่นบทบาทสมมติในบ้านจำลอง
5. การเล่นในศูนย์ช่างไม้
6. การเล่นเกมการละเล่น

จุดประสงค์

1. พัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กและประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรงสุขภาพดี
3. ส่งเสริมให้เกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียด
4. รู้จักปรับตัว เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น
5. เรียนรู้ระวังและรักษาความปลอดภัยทั้งตนเองและผู้อื่น
6. รู้จักการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

กิจกรรม

1. เด็กและครูร่วมสร้างข้อตกลง กติกาในการเล่น
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเล่นให้พร้อม
3. การสาธิตการเล่นเครื่องเล่นสนามบางชนิด
4. ให้เด็กเลือกเล่นอิสระตามความสนใจ
5. ขณะเด็กเล่นควรสังเกตพฤติกรรมของเด็กและดูแลอย่างใกล้ชิด
6. เมื่อหมดเวลาให้เด็กช่วยกันเก็บของเล่นเข้าที่และทำความสะอาดร่างกาย

ข้อเสนอแนะ

1. หมั่นตรวจเครื่องเล่นสนามและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยและใช้การได้อยู่เสมอ
2. ให้โอกาสเด็กได้เลือกเล่นกลางแจ้งอย่างอิสระทุกวัน
3. ขณะเด็กเล่นครูต้องดูแลอย่างใกล้ชิด
4. หลังเลิกกิจกรรม ควรให้เด็กได้พักผ่อนหรือนั่งพัก

6. กิจกรรมเกมการศึกษา

เกมการศึกษา เป็นเล่นการ เล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาที่ง่าย ๆ สามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ฯลฯ

จุดประสงค์

1. ส่งเสริมการสังเกต เปรียบเทียบ
2. ส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
3. ส่งเสริมการคิดหาเหตุผลและตัดสินใจแก้ปัญหา
4. ปลุกฝังให้คุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ การแข่งขัน ฯลฯ

กิจกรรม

1. ในกรณีที่ เป็นเกมใหม่ ครูควรแนะนำ สาธิต อธิบายวิธีการเล่นเกมให้เด็กทราบ
2. ให้เด็กหมุนเวียนเข้ามาเล่นเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลตามความเหมาะสม
3. ขณะเด็กเล่นครูมีหน้าที่เพียงผู้แนะนำ
4. เมื่อเล่นเกมแต่ละชุดเสร็จแล้วควรฝึกให้เด็กเก็บให้เรียบร้อย

ตัวอย่างเกมการศึกษา

1. เกมจับคู่
 - 1.1 จับคู่รูปร่างที่เหมือนกัน
 - 1.2 จับคู่ภาพกับเงา
 - 1.3 จับคู่ภาพสัมพันธ์
 - 1.4 จับคู่ภาพชิ้นส่วนที่หายไป
 - 1.5 จับคู่ภาพกับโครงร่าง
2. เกมภาพตัดต่อ (ที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้)
3. เกมจัดหมวดหมู่
4. เกมโดมิโน
5. เกมเรียงลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. การเล่นเกมการศึกษาในระยะแรกควรเริ่มใช้ของจริง
2. การเล่นเกมในแต่ละวันอาจให้เล่นทั้งเกมชุดใหม่และชุดเก่า
3. อาจให้เด็กหมุนเวียนเล่นเกมตามความเหมาะสม
4. การเล่นเกมเมื่อเลิกแล้วควรจัดเก็บรวมไว้เป็นชุด ๆ

กำหนดเวลาเรียน

จัดการศึกษาให้กับเด็ก เป็นเวลา 1 ปี คือ เด็กอายุ 1.5-3 ปี โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ปีการศึกษาละ 2 ภาคเรียน

ภาคเรียนที่ 1 ประมาณ 16 พฤษภาคม - 10 ตุลาคม

ภาคเรียนที่ 2 ประมาณ 1 พฤศจิกายน - 31 มีนาคม

ตารางกิจกรรมประจำวัน

ตาราง 1 แสดงการจัดกิจกรรมประจำวันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

| เวลา | กิจกรรม |
|------------------|---|
| 08.00 – 08.30 น. | รับเด็ก |
| 08.30 - 08.45 น. | เคารพธงชาติ สวดมนต์ |
| 08.45 - 09.00 น. | ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ |
| 09.00 - 09.20 น. | กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ |
| 09.20 - 10.20 น. | กิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามศูนย์การเรียนรู้ |
| 10.20 - 10.30 น. | พักดื่มนม |
| 10.30 - 10.45 น. | กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม |
| 10.45 - 11.30 น. | กิจกรรมกลางแจ้ง |
| 11.30 - 12.00 น. | พักรับประทานอาหารกลางวัน |
| 12.00 - 14.00 น. | นอนพักผ่อน |
| 14.00 - 14.20 น. | เก็บที่นอน , ล้างหน้า |
| 14.20 - 14.30 น. | พัก (ของว่างป้าย) |
| 14.30 - 14.50 น. | เกมการศึกษา |
| 14.50 - 15.00 น. | เตรียมตัวกลับบ้าน |

การสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้

จัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยเรียนรู้ผ่านการเล่นที่น่าสนใจ สนุกสนาน โดยได้ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้

ภายในห้องเรียน

ห้องเรียนแต่ละห้องจะเน้นความสะอาด สวยงาม ปลอดภัย ตกแต่งบอร์ดด้วยเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับหน่วยที่เด็กกำลังเรียนอยู่ในแต่ละสัปดาห์ ภายในห้องเรียน จะมีมุมประสบการณ์พร้อมกับสื่ออุปกรณ์ที่แข็งแรง สวยงาม ปลอดภัย และเพียงพอกับจำนวนของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการสัมผัสทั้ง 5 เพราะมีความเชื่อว่า สภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีจากมุมประสบการณ์ เช่น ศูนย์บทบาทสมมติ ศูนย์หนังสือ ศูนย์บล็อก ศูนย์ศิลปะ ศูนย์ดนตรี ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์ทักษะ ศูนย์เครื่องเล่นพัฒนา ศูนย์ปั้น นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ได้จัดทำห้องน้ำ ห้องส้วม ไว้ภายในห้องเรียนเพื่อความสะอาดและปลอดภัยของเด็ก

ภายนอกห้องเรียน

จัดตกแต่งสภาพแวดล้อมด้วยพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ได้แก่ ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น หน้าอาคารเรียนจัดให้มีอ่างน้ำรินเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลา และมีสวนหย่อมด้านหน้าเพื่อความสวยงาม ความเพลิดเพลิน เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาการของเด็กได้ศึกษานอกสถานที่ทำให้เด็กได้สัมผัสธรรมชาติของจริง ส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพจิตดี สนุกสนานกับการเรียนรู้มีคุณครูจัดกิจกรรมให้กับเด็กยึดหลักการสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อ เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่เด็ก มีระบบในการควบคุมสื่ออย่างเป็นระบบ มีผู้ดูแลรับผิดชอบ มีกระบวนการดังนี้

1. การจัดหา มีการสอบถามความต้องการในการใช้สื่อของครูผู้สอน โดยให้แต่ละห้องนำเสนอทุกต้นปีการศึกษาและมีการสื่อที่ผลิตขึ้นมาโดยครูผู้สอน
2. การจัดเก็บ สื่อทุกประเภทมีทะเบียนคุม มีเอกสารชัดเจน
3. การจัดการ เมื่อลงทะเบียน สื่อภายในศูนย์
4. การซ่อม จะมีการสำรวจสื่อทุกสิ้นทอม เพื่อดูว่ามีสื่อใดชำรุดจะซ่อมบำรุงหรือจำหน่าย

ลักษณะของสื่อแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

1. สื่อธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น พืช ผัก ผลไม้ ดิน หิน เป็นต้น

2. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร แผนที่ แผนภูมิ ตาราง สถิติกราฟ เป็นต้น

3. สื่อวัสดุและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียน เช่น บัตรคำ หุ่นทดลอง เกมการศึกษา เครื่องมืออุปกรณ์การทดลอง เป็นต้น

4. สื่อที่ไม่ใช่ความเรียง หมายถึง สื่อที่ไม่มีตัวหนังสือกำกับ เช่น สัญลักษณ์ต่าง ๆ เครื่องหมายต่าง ๆ

5. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือ โทรทัศน์วัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น เทปบันทึกภาพ (วีดิทัศน์) แถบบันทึกเสียง สไลด์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

แหล่งการเรียนรู้ ได้จัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย บุรณาการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่สนุกสนาน สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ภายในห้องเรียน เน้นความปลอดภัย สะอาด สวยงาม ภายในห้องมีมุมประสบการณ์ และสื่ออุปกรณ์ที่แข็งแรง สวยงาม ปลอดภัย และเพียงพอกับจำนวนเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากการสัมผัสทั้ง 9 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์บทบาทสมมติ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์หนังสือ ศูนย์บล็อก ศูนย์ทักษะ ศูนย์เครื่องเล่นพัฒนาการ ศูนย์ปั้น ศูนย์ศิลปะ เป็นต้น

2. ภายในสถานศึกษา จัดให้บรรยากาศที่สะอาด มีระเบียบ ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย มีต้นไม้มากมายหลายชนิด พันธุ์ไม้ต่าง ๆ และห้องสำคัญต่าง ๆ ในสถานศึกษาเช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องวิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ

3. ภายนอกสถานศึกษา คือ สถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ ศาลว่าการ สถานีดับเพลิง ตลาด สำนักงานเทศบาล หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์ราชการ และอื่น ๆ

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องให้ครอบคลุมพัฒนาการเด็ก ทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช่วางแผน จัดกิจกรรมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

จัดให้มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านเป็นการประเมินในสถานการณ์ปกติขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวันและช่วงเวลาต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนา การบันทึกพฤติกรรมเด็กและวิเคราะห์ข้อมูล ผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ แล้วนำข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการมาสรุป เพื่อเขียนรายงานผลพัฒนาการ ลงในสมุด

รายงานประจำตัวเด็กทุกภาคเรียน และรายงานให้ผู้ปกครองทราบอย่างชัดเจนและต่อเนื่องโดยดำเนินการต่อไปนี้

ก่อนเรียน จัดทำข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคล โดยให้ผู้ปกครองกรอกข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เช่น ข้อมูลทั่วไป ประวัติสุขภาพ ลักษณะนิสัย

ระหว่างเรียน จัดทำเครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมถึงแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล จากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ บันทึกการมาเรียน บันทึกสุขภาพ และกิจกรรมต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้จัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับความสามารถหรือพัฒนาการแต่ละด้านของเด็ก

หลังเรียน นำข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการมารวบรวมสรุปและเขียนรายงานผลพัฒนาการลงในสมุดรายงานประจำตัวทุกภาคเรียน

เกณฑ์การประเมิน คือ การนำผลการประเมินมาสรุปและจัดระดับพัฒนาการดังนี้

ระดับปฏิบัติ หมายถึง สามารถแสดงพฤติกรรมได้คล่องหรือเชื่อมั่น

ระดับปฏิบัติได้บ้าง หมายถึง สามารถแสดงพฤติกรรมได้แต่บางครั้งไม่คล่องหรือไม่มั่นคง

ระดับควรเสริม หมายถึง ยังแสดงพฤติกรรมได้ไม่ชัดเจน

การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็ก อายุระหว่าง 0 - 5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วนราชการต่าง ๆ ที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด กรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ฯลฯ ซึ่งต่อไปนี้ เรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนัก และให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือเมืองพัทยาที่ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป สำหรับมาตรฐานดังกล่าว ได้รวบรวม และจัดทำขึ้น จำแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ

เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

2. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ดังนี้

2.1 ด้านอาคารสถานที่ เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้ง จำนวนชั้นของอาคาร ทางเข้า - ออก และประตูหน้าต่าง ตลอดจนพื้นที่ใช้สอยอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 สิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร เช่น แสงสว่าง เสียง การถ่ายเทอากาศ สภาพพื้นที่ภายในอาคาร รั้ว สภาพแวดล้อมและมลภาวะ เป็นต้น

2.3 ด้านความปลอดภัย เป็นการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวกับความปลอดภัย เช่น การกำหนดมาตรการป้องกันความปลอดภัย และมาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น

3. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ 12 ประการ คุณลักษณะตามวัย (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) การจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก เป็นต้น

4. ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน

เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชน ทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น เป็นต้น

ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกฯ และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากร ซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และ ผู้ทำความสะอาด เป็นต้น โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติ

1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1.1.1 มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงาน ด้านการให้การศึกษา และพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1.1.2 มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจนในการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

1.2 บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตราฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไปสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษา หรือปริญญาอื่น ๆ ที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง และมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตราฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

3) มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

5) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

6) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

7) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรงไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด

1.2.2 ผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาตามที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด มีสถานภาพเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานจ้างตามมาตราฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพนักงานจ้างที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามมาตราฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

2) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

3) ไม่มีประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก หรือละเมิดสิทธิเด็ก

4) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

5) แพทย์ให้การรับรองว่ามีสุขภาพจิตดี สุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อ ร้ายแรง ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ และไม่เป็นผู้ติดสารเสพติด

6) มีระดับวุฒิภาวะ และบุคลิกลักษณะเหมาะสม ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม มีความตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความรัก ความอ่อนโยน เชื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการ ดูแลเด็กเล็ก อย่างเหมาะสม

7) เป็นบุคคลที่มีความรักเด็ก มีอุปนิสัยสุ่มเยือกเย็น และมีความ ขยันอดทน

8) มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

1.2.3 ผู้ประกอบอาหาร มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบ การศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ และควรเป็นผู้มีความรู้เรื่องโภชนาการ และอาหารเป็นอย่างดี

1.2.4 ผู้ทำความสะอาด มีสถานภาพเป็นพนักงานขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ดูแลเด็ก ยกเว้น วุฒิการศึกษา ควรจบ การศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

2. ด้านบทบาทหน้าที่

2.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1.1 สำรวจความต้องการของชุมชน ในการจัดตั้ง และดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.2 กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความพร้อม ด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น

2.1.3 จัดทำแผนงานโครงการ และงบประมาณในการจัดตั้ง และสนับสนุน การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดทำข้อมติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น

2.1.4 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.5 จัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.6 กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

2.1.7 ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มี คุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรและ การดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานที่วางไว้ อย่าง ถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

2.3 ผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.3.1 ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุก ด้านตามวัย

2.3.2 ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็ก ได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็ก เรียนรู้จากสิ่งของ และผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความ อบอุ่นต่อเด็ก

2.3.3 สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่าง ๆ ของ เด็ก เพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหา สาเหตุ และวิธีการแก้ไขได้ทันที่

2.3.4 จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็ก ทุกด้าน ทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับ พัฒนาการของเด็ก

2.3.5 ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกใน ครอบครัว ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและ สมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และ ต่อเนื่อง

2.3.6 มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ ดังนี้

การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการ และทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลง ด้านความรู้ และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและการ จัดตั้งชมรมเครือข่ายสำหรับผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ผู้ดูแลเด็ก

2.3.7 รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย (กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) กระทรวงแรงงาน (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏ) กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัยกรมสุขภาพจิต) กระทรวงวัฒนธรรม (กรมการศาสนา) กระทรวงกลาโหม (กองทัพเรือ) เป็นต้น

2) องค์กรเอกชน สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ เช่น สมาคม วาย ดับเบิลยู ซี เอ มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิช่วยเหลือเด็กยากจน ซี ซี เอฟ ในประเทศไทยสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (สอจดย.) องค์การยูนิเซฟ เซฟเดอะซิล เดรณ ยู เอส เอ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ สหทัยมูลนิธิ มูลนิธิ มูลนิธิดวงประทีป เป็นต้น

3) แหล่งข้อมูลความรู้ในชุมชน เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กในนิคมต่าง ๆ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่าง ๆ โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน ศูนย์สื่อประจำหมู่บ้านของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์บริการสาธารณสุข ศูนย์สงเคราะห์เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน (กรุงเทพมหานคร) ข้าราชการครู หรือข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ทรงความรู้ หรือที่เกษียณอายุแล้ว เป็นต้น

2.4 ผู้ประกอบอาหาร ควรมีบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกอนามัย และโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การจัดสถานที่เตรียมและปรับปรุงอาหาร จัดเครื่องสุขภัณฑ์เครื่องครัวสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ

2.5 ผู้ทำความสะอาด ควรมีบทบาทหน้าที่ในการทำความสะอาด ดูแลรักษา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งภายใน และภายนอกอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรส่วนท้องถิ่น

3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการ บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็น ผู้แต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กรประชาคม ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่เลขานุการ คณะกรรมการโดยตำแหน่ง

3.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ มี นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วน ตำบลมอบหมาย เป็นประธาน ยกเว้นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจาก กรรมการศาสนาให้เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม หรือ ผู้ที่เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม มอบหมายเป็น ประธาน

3.3 การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานทั่วไปหรือ หลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และ มาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด

3.4 ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ในด้านความรู้ ความสามารถ ให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนด และเสนอ ผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบการพิจารณาต่อสัญญาต่อไป

4. ด้านการบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการ จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ก็ได้บัญญัติไว้ให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และ

ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชน ผู้ปกครองได้รับบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

4.1 นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3 – 5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

4.2 เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

4.3 วัตถุประสงค์

4.3.1 เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะ และได้รับ การฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ

4.3.2 เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุก ๆ ด้านแบบองค์รวม ตามจิตวิทยาพัฒนา การและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

4.3.3 เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด และพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี

4.3.4 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน ให้สามารถร่วมกันวางแผน และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้

4.3.5 เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

4.3.6 เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

4.4 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีสถานที่ อาคารและดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.4.1 สำนวจความต้องการของชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้

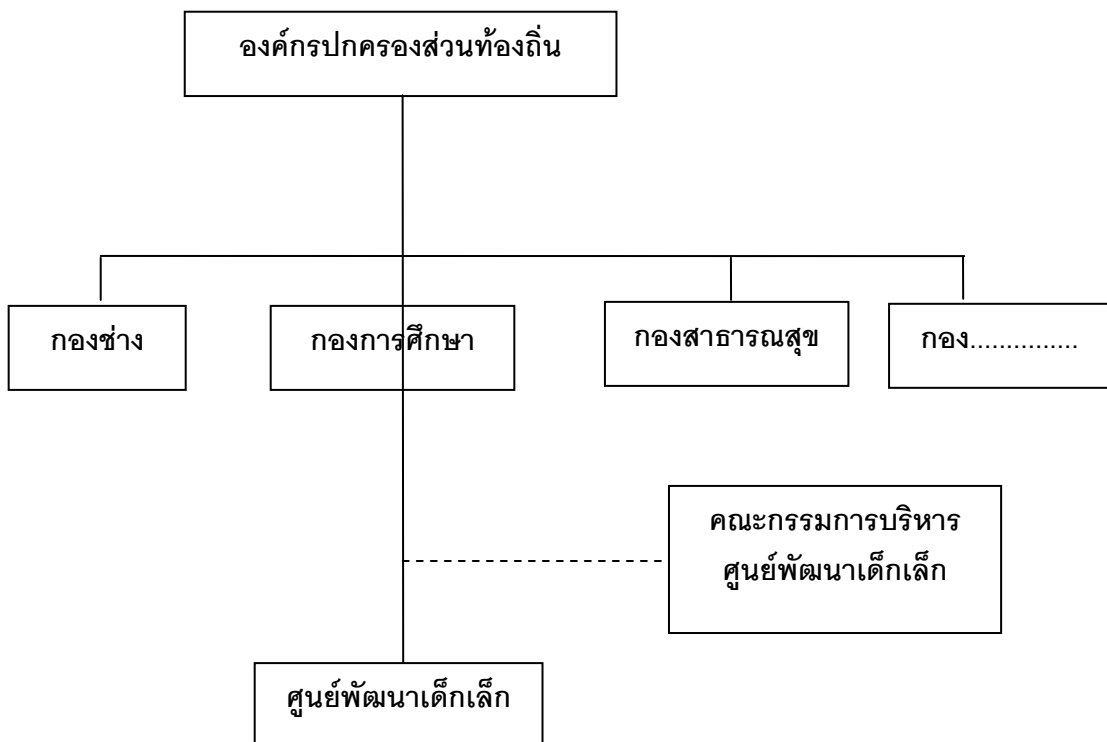
- 1) ความต้องการของชุมชน
- 2) ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน ควรมีเด็กที่รับบริการ อายุ 3-5 ปี

ไม่น้อยกว่า 20 คน ขึ้นไป

- 3) ความต้องการให้ศูนย์จัดบริการ

ฯลฯ

2. รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก



ภาพ 1 แสดงรูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณามอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาหรือพนักงานจ้างที่มีคุณสมบัติเพื่อแต่งตั้งเป็นหัวหน้าศูนย์และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีหัวหน้าศูนย์รับผิดชอบการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และขออนุมัติขอความคิดเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำสถิติเพื่อขอรับความคิดเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นต่อไป (ตัวอย่างแผนปรากฏในภาคผนวก)

จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขอรับงบประมาณในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ (ตัวอย่างโครงการปรากฏในภาคผนวก)

จัดทำระเบียบ/ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ตัวอย่างระเบียบ/ข้อบังคับปรากฏในภาคผนวก)

จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกาศ ให้สาธารณชนทราบ (ตัวอย่างประกาศปรากฏในภาคผนวก)

การยุบ/เลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียน หรือกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปเป็นแห่งเดียวกัน ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผู้พิจารณาเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณายุบเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ตามความจำเป็น และเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศยุบเลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ให้รายงานจังหวัดและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะต้องคำนึงถึงขอบข่ายของงานสายการบังคับบัญชาและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเองทุกปี เพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการการศึกษาของศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้การดูแล และพัฒนาจัดการศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมลักษณะงาน ต่อไปนี้

1. งานบุคลากรและการบริหารจัดการ
2. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
3. งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
4. งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
5. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

ทั้งนี้ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบงานดังกล่าวโดยแบ่งและมอบหมายงานตามความถนัด ความสามารถ และลักษณะของงานที่ต้องดำเนินการ ทั้ง 5 งาน อย่างไรก็ตาม ในการจัดแบ่งงานดังกล่าวควรคำนึงถึงความพร้อม และศักยภาพของแต่ละศูนย์ฯ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอาจรวมลักษณะงานวิชาการและงานกิจการนักเรียนเป็นงานกลุ่มเดียวกัน และ/หรือรวมลักษณะงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม กับงานธุรการ การเงิน พัสดุ เป็นกลุ่มงานเดียวกัน เป็นต้น การบริหารงานทั้ง 5 งาน ให้มีคุณภาพมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. งานบุคลากรและการบริหารจัดการ

มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

1.1 สรรหา หรือจัดจ้างบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น หัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ผู้ทำความสะอาด โดยใช้หลักเกณฑ์การสรรหาการจ้างและต่อสัญญาจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด ยกเว้นกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด การจ้างและการต่อสัญญาจ้าง ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์วัด/มัสยิดเป็นผู้พิจารณาสรรหาและแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดจ้าง

1.2 กำหนดจำนวนอัตรากำหนดบุคลากร และเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1.2.1 ผู้ดูแลเด็ก จำนวนสัดส่วนต่อเด็กเล็ก 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน

1.2.2 ผู้ประกอบอาหารกำหนดจำนวนได้ตามความจำเป็น เหมาะสมตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2.3 ผู้ทำความสะอาดกำหนดจำนวนได้ตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ศูนย์ฯ ขนาดเล็ก (จำนวนเด็กไม่เกิน 200 คน) มีอัตราไม่เกิน 2 คน ศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ (จำนวนเด็กตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป) มีอัตราไม่เกิน 4 คน ตามฐานะการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2.4 กำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สิทธิหรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มิถุหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

1) ผู้ที่มีวุฒิมัการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 กำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 4,880 บาท หากมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีหนังสือรับรองกำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 5,530 บาท

2) ผู้ที่มีวุฒิมัการศึกษาระดับปริญญาตรี (ปวช.) หรือผู้ที่มีวุฒิมัการศึกษาระดับปริญญาตรีขั้นสูง (ปวส.) กำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 5,260 บาท

3) ผู้ที่มีวุฒิมัการศึกษามากกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือปริญญาอื่นที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นรับรอง กำหนดอัตราเดือนละไม่น้อยกว่า 7,630 บาท

4) ผู้ที่มีวุฒิมัการศึกษิตตาม 1) 2) 3) ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

5) สิทธิ หรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับ

1.2.5 กำหนดการจัดชั้นเรียนห้องละไม่เกิน 20 คน หากมีเศษเกิน 10 คน ให้จัดเพิ่มได้อีก 1 ห้อง

1.3 จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มิถุหมายบัญญัติ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร

1.4 กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.5 จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ และทะเบียนประวัติบุคลากร

1.6 นิเทศ อบรม และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

1.7 บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอื่น ๆ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้

2. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดไว้

3. งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรกำหนดไว้

4. งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

5. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ มีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้

5.1 งานพัสดุ เป็นการจัดทำ จัดซื้อ จัดหาและจำหน่ายทะเบียนพัสดุ รวมทั้งเสนอความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

5.2 งานธุรการ และสารบรรณ ได้แก่ การจัดทำข้อมูลสถิติ จัดทำทะเบียนหนังสือรับ - ส่ง การควบคุมและจัดเก็บเอกสาร การจัดทำประกาศและคำสั่ง การจัดทำทะเบียนนักเรียน การรับสมัครนักเรียน

5.3 งานการเงิน ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การทำบัญชีการเงิน การเบิกจ่ายเงิน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะถือปฏิบัติเกี่ยวกับรายรับ - จ่ายตามระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ให้สำนัก/กองการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย ระเบียบ และมาตรฐานที่กำหนด

สำหรับการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองให้อนุโลมใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินบำรุงการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรณีเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่าง ๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดในมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในส่วนที่เกี่ยวข้อง ชำรงต้น

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ด้านอาคารสถานที่

1.1 ที่ตั้ง

สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร

ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย และอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม และความสูงของตัวห้อง ไม่ควรน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

1.3 ทางเข้า – ออก และประตูหน้าต่าง ๆ

ทางเข้า – ออก จากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็ก ออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า – ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร

1.4 ประตู - หน้าต่าง

ประตู – หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู – หน้าต่าง ไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้น ช่องทางลม และแสงสว่าง

1.5 พื้นที่ใช้สอย

พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

1.5.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดโปร่ง ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จ้าเกินไป
- 2) อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปปิดฝุ่น ตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 3) จัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค
- 4) หมั่นตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ มารบกวน ในบริเวณพื้นที่สำหรับการนอน

1.5.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์หรือการอ่านหนังสือ เล่นต่อแท่งไม้ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่เลอะหรือเปียกต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และมีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

1.5.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

1.5.4 บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.5.5 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะดวก และความปลอดภัยเป็นหลัก

1.5.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงสีฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีส่วนแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก และพื้นไม่ลื่น

1.5.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่งต่อเด็ก 10 – 12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรถูกปิดจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับเด็ก

1.5.8 ห้องเอนกประสงค์ สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหาร หรือการนอน คำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว

ต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

1.5.9 บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีส่วนที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายใน และภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

1.5.10 บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วง ไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร ลูกตั้งของบันได สูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20.00 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราว และลูกกรงไม่น้อยกว่า 90.00 เซนติเมตร มีราวเตี้ย เหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17.00 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูง และขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร

2.1.1 แสงสว่าง

ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่่าเสมอทั่วทั้งห้อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 – 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก (Lieberman, 1991)

2.1.2 เสียง

เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกิน (ระหว่าง 60 – 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

2.1.3 การถ่ายเทอากาศ

ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

2.2 ภายนอกอาคาร

2.2.1 รั้ว

ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทาง เข้า - ออกไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2.2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ

ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง

ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กใน

สถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ในแต่ละวัน (Lieberman, 1991)

2.2.4 ระเบียบ

ต้องมีความกว้างของระเบียบไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียบด้วย ระเบียบต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ของระเบียบต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

3.1.1 ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร

3.1.2 ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร

3.1.3 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมียาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

3.1.4 หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่เสี้ยนไม้ หรือแหลมคม

3.1.5 จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก

3.1.6 ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

3.1.7 ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

3.1.8 มีระบบการล็อคประตูในการเข้า - ออกนอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่เปิด - ปิดได้ ควรมียกสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด - ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

3.1.9 ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย

3.1.10 มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

3.1.11 เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2.1 มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

3.2.2 มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3.2.3 มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

3.2.4 มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้ กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็ก

การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดีกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก แข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กันมีสุขภาพจิตดี และมีความสุขมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ตั้งงามชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกายช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัยรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัยมีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

2.1.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว ได้เดินขึ้นบันไดสลับบเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น

2.1.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้เดิน ขึ้น-ลงบันไดสลับบเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปร่างสี่เหลี่ยมตามแบบได้ กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

2.1.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น-ลงบันไดสลับบเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปร่างสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ

2.2.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่พอใจ และได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

2.2.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ชอบทำทนายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น

2.2.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสมชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

2.3 พัฒนาการด้านสังคม

2.3.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาด (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้รู้จักรอคอย เป็นต้น

2.3.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน - หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้ เป็นต้น

2.3.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงาน โดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

2.4.1 อายุ 3 ปี ได้แก่ สำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และแสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ เป็นต้น

2.4.2 อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องใช้คำถาม “ทำไม” เป็นต้น

2.4.3 อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – สกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ – เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งเป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวม และอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลา ต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่น กลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 - 60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุก ประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อ เด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน มีครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดย ให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่อง เล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นล้อย่อม ใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมี ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่ นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนอง ตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัย รักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารเช้า พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาด ร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อ เล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก คำนวณจากแหล่ง ข้อมูล ต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสม กับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก นึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษา ให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทาง ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่ง ต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่

ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ

แนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้ให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วม บริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ

2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเป็น ระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์ฯ และ ชุมชน

3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจากงบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานดังนี้

5.1 การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณกองทุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐบาล

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทาง และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้หลายแนวคิดดังนี้
กรมวิชาการ (2539, หน้า 3) อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นมาตรการ
หนึ่งที่จะทำ ให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า สถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้
อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนดไว้

อุทุมพร จามรมาน (อ้างอิงในชาติชาย พิมพิไสย, 2543, หน้า 4) กล่าวว่า การประกัน
คุณภาพ หมายถึง การระบุความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงาน
เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 2) การประกัน
คุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน
สังคมว่าการดำ เนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นั้น จะให้ผลผลิตของ
การศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ หรือการดำเนินงาน
ใด ๆ ในการจัดการศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามความคาดหวังของ
ผู้ปกครองชุมชน และสังคม อย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ คือ การประกัน
คุณภาพภายในเพราะทำ ให้สถานศึกษารู้และเข้าใจตนเอง พร้อมรับการประเมินคุณภาพจาก
ภายนอกต่อไป

2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.1 ความหมายการประกันคุณภาพภายใน

รุ่ง แก้วแดง (2544) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน คือ กระบวนการบริหาร
จัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่
สถานศึกษาจะต้องทำ อยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นเรื่องแปลกแยกไปจาก
งานปกติ และไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัด หรือแบบประเมินเป็น
จำนวนมาก แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 70)
การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน
การศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มี
หน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

ฉลาด อาจสนาม และคณะ (2544, หน้า 11 อ้างอิงใน กรมวิชาการ, 2546) การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้น หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลสถานศึกษานั้น ส่วนการประเมินภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน และเป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ คือ ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานแก่สถานศึกษา และทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินภายนอกจึงมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐานกำหนด โดยมีการดำเนินงาน ประเมินผล ติดตามตรวจสอบ ด้วยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลสถานศึกษานั้น

2.2 หลักสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

หลักสำคัญในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่

2.2.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือการทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.2.2 การที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพในการทำงาน

2.2.3 การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตาม

ความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 11)

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ดำเนินการดังนี้

1. ต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นไป
2. เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลและการปรับปรุง โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
3. เน้นการประสานงานแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรของสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ
4. จัดทำรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เรียบร้อยก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ของทุกปี โดยแสดงผลการประเมินคุณภาพการศึกษา แนวทางหรือแผนงาน ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป แล้วเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และสาธารณชน (สำนักงานการประเมินศึกษาจังหวัดชัยภูมิ, 2545, หน้า 3)

2.3 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.3.1 การเตรียมการก่อนดำเนินการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ควรมีการเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญคือ การเตรียมบุคลากร ให้มีความตระหนักและพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ และการเตรียมคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อร่วมมือในการดำเนินงาน และดูแลบุคลากรภายในและบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการดำเนินการ โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่บุคลากรไม่เข้าใจว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นงานที่ต้องปฏิบัติประจำอยู่แล้ว ประกอบกับความไม่คุ้นเคยกับการควบคุมคุณภาพ และขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดการต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือ จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างความตระหนักและพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1.1) การสร้างความตระหนัก ถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำ งานเป็นทีม เป็นการปลูกจิตสำนึก สร้างความตระหนัก ให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและมีทิศทางตรงกัน ทำได้โดยสถานศึกษาจัดวิทยากรแกนนำที่มีความรู้ความสามารถ

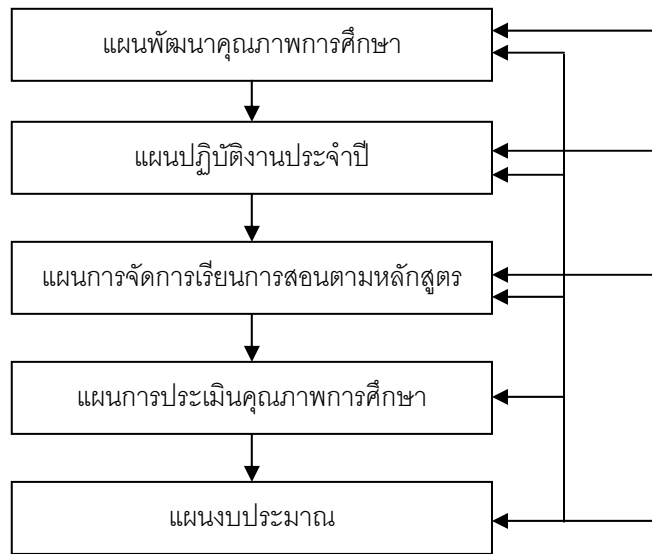
ในการถ่ายทอด เพื่อการประชุมชี้แจงแก่บุคลากรภายในของตน หากไม่ประสบความสำเร็จก็หาวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก และควรจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรพร้อม ๆ กัน เพื่อความเข้าใจอย่างทั่วถึงเข้าใจตรงกัน ในเวลากำหนด

1.2) การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันภายในรูปแบบที่ควรใช้คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับภาพรวมของระบบการประกันคุณภาพภายใน กระบวนการบริหารคุณภาพ แล้วเริ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ ต่อจากนั้นก็ให้ร่วมกันปฏิบัติจริงในการวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ ช่วงที่สอง เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและวางแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมิน ต่อจากนั้นก็ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกรอบและแผนการประเมิน ช่วงที่สาม เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report) โดยจัดประชุมปฏิบัติการหลังจากที่บุคลากรมีการปฏิบัติงาน และมีการประเมินตนเองตามแผนไปแล้วระยะหนึ่ง

2) การแต่งตั้งคณะกรรมการ การแต่งตั้งคณะกรรมการ ควรพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร หรือตามงานที่แต่ละคนปฏิบัติอยู่แล้ว จะทำให้ตรงกับงานและมีความเข้าใจงานยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความเชื่อมโยงกันในการพัฒนาคุณภาพด้านต่าง ๆ ได้ครบทุกด้าน

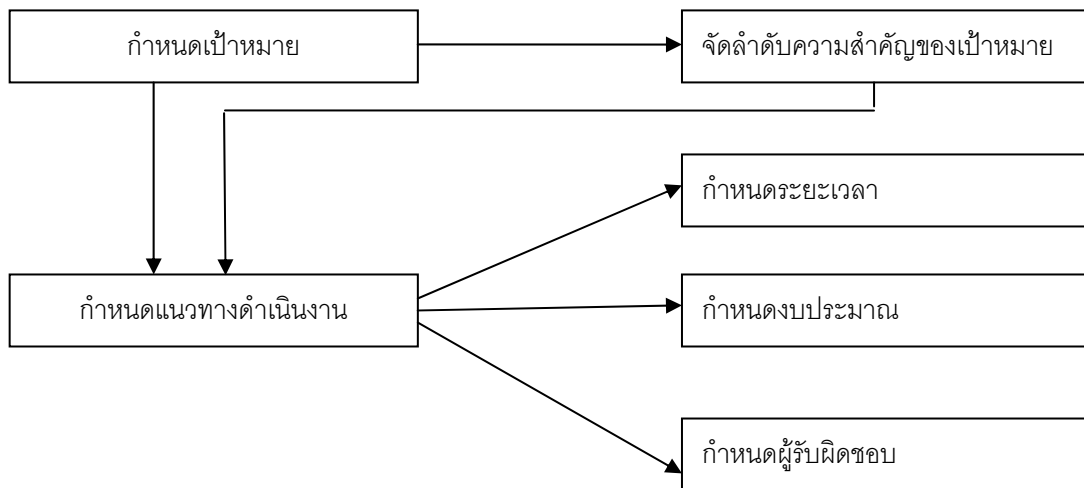
2.3.2 การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1) การวางแผน เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้อง ใช้ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการสำหรับสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน จะต้องจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนพัฒนา ระยะ 3 – 5 ปี ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้เกี่ยวข้อง แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอน แผนการประเมินคุณภาพการศึกษาและแผนงบประมาณ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังแสดงในภาพ 2



ภาพ 2 แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนงานในสถานศึกษา

ขั้นตอนการวางแผนที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน การกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และการกำหนดงบประมาณ ดังแสดงในภาพ 3



ภาพ 3 แสดงขั้นตอนการวางแผน

2) การปฏิบัติตามแผน เมื่อสถานศึกษาวางแผนเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรร่วมกันดำเนินการตามแผน โดยระหว่างการทำงานนั้นต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติม ตลอดเวลา และมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารควรจะ ดำเนินการดังนี้

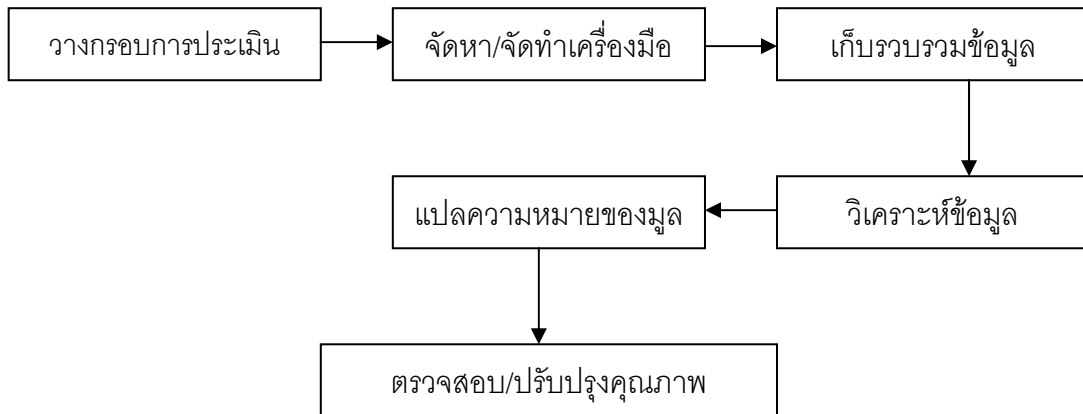
2.1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข

2.2) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3) กำกับ ติดตาม (Monitoring) ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่มรายหมวด เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินการตามแผน

2.4) ให้การนิเทศ

3) การตรวจสอบประเมินผล การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมา ว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง โดยเฉพาะการประเมินตนเองกิจกรรม ที่จะต้องดำเนินการสำหรับการประเมิน ได้แก่ การวางกรอบการประเมิน การจัดหา จัดทำเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย และการตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมิน และมีรายละเอียดกิจกรรมคือ การวางกรอบการประเมินเพื่อกำหนดแนวทาง ในการประเมินว่าจะประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมิน รูปแบบการประเมินเป็นอย่างไร กรอบการ ประเมินควรเชื่อมโยงกับเป้าหมายคุณภาพหรือมาตรฐานการศึกษาที่ระบุไว้ในแผน เป็นตัวบ่งชี้ ความสำเร็จ แล้วพิจารณาต่อไปว่าตัวบ่งชี้ นั้นจะใช้ข้อมูลอะไร มีหรือไม่ จะเก็บอย่างไร ใช้เครื่องมือ ใด เก็บจากใคร จะวิเคราะห์อย่างไร รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ประเมิน ช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบในการ ประเมิน ดังแสดงในภาพ 4

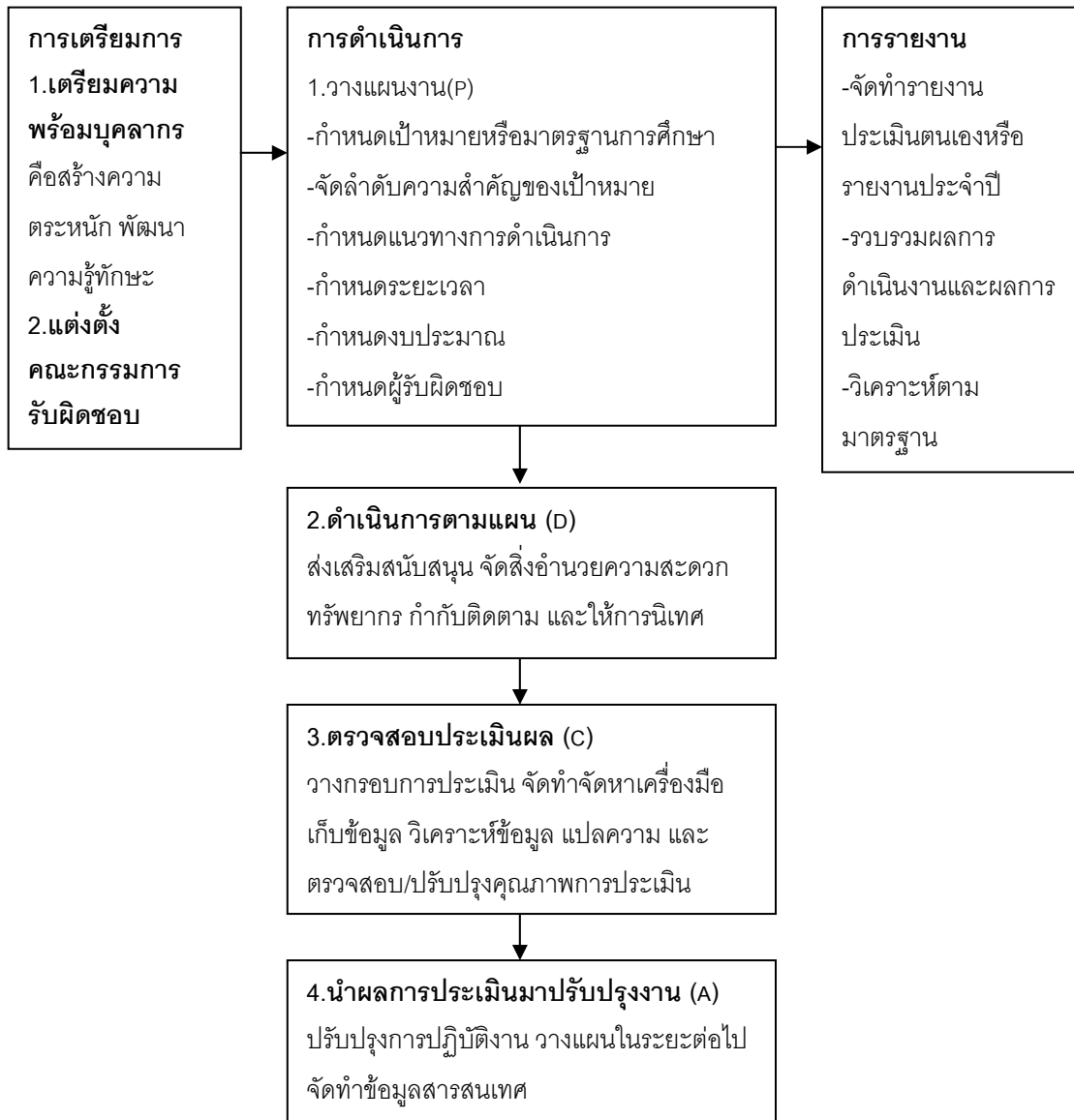


ภาพ 4 แสดงกิจกรรมการตรวจสอบการประเมินภายใน

4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อได้ประเมินผลเสร็จแล้วให้ส่งผลการประเมินแก่คณะผู้รับผิดชอบ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลในภาพรวมทั้งหมดแล้วเสนอผลการประเมินแก่ผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนางานของผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ผลการประเมินนำไปใช้ในการวางแผนในปีการศึกษาต่อไป โดยมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข ไปวางแผนต่อไป ผลการประเมินยังสามารถนำไปจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจอีกด้วย

2.3.3 การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้บุคลากรกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด ผู้ประเมินภายนอกและผู้เกี่ยวข้องเพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและพร้อมรับการประเมินจากภายนอกโดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ การรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา และการเขียนรายงาน การเขียนรายงานการประเมินและเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสารมี 2 รูปแบบ ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้รับข้อมูล แบบแรกเป็นการรายงานที่มีรายละเอียดครบถ้วน เน้นในเชิงวิชาการเพื่อใช้สำหรับรายงานหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก ส่วนแบบที่สอง เป็นการรายงานสรุปเพื่อรายงานให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้องทราบเนื้อหาสาระนำเสนอในรายงานประจำปี ควรประกอบไปด้วย ข้อมูลสภาพทั่วไป วิสัยทัศน์ ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับเป้าหมาย ผลการดำเนินการ รวมทั้งเอกสารหลักฐานอ้างอิง

สรุปผลการดำเนินการตามมาตรฐานแต่ละด้าน คือด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย และภาคผนวก ดังแสดงในภาพ 5



ภาพ 5 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

2.4 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ (2545, หน้า 7) ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.4.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ให้ดำเนินการดังนี้

- 1) จัดโครงสร้างการบริหาร จัดการให้เชื่อมต่อการดำเนินงาน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประสานสัมพันธ์กันทุกฝ่าย
- 2) แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำหนดแนวทาง ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะและแต่งตั้งบุคคลในการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษา
- 3) จัดให้มีข้อมูลที่เพียงพอ ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2.4.2 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งเน้นมาตรฐาน ด้านผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

2.4.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยแผนที่จัดทำเป็นระบบบนพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษา ประกอบด้วยเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวปฏิบัติชัดเจน สมบูรณ์ ครอบคลุม การพัฒนาทุกกิจกรรม เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษา และเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา

2.4.4 การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการกำกับติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา กำหนดไว้ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีชี้ชัดเจน และครอบคลุมงานโครงการของสถานศึกษา

2.4.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา ประกอบด้วย การตรวจสอบและทบทวนภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษา ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนจากหน่วยงานต้นสังกัด

2.4.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ในระดับชั้นที่เป็นตัวประโยค ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาแกนร่วม โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ร่วมกับหน่วยงานกลางและต้นสังกัด

2.4.7 การจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เน้นการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพ การตรวจสอบทบทวนภายในและภายนอก มาประมวลรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูล สำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป

2.4.8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพ จัดระบบส่งเสริม รักษาระบบการประกันคุณภาพภายในให้ต่อเนื่อง ปรับปรุงพัฒนา สู่วงจรกิจกรรมบริหารในรอบปีใหม่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 12) กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) กิจกรรมที่สำคัญ
คือ

1.1 กำหนดมาตรฐานโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพัฒนามาตรฐานโรงเรียนที่เป็นแกนกลาง ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปรับขยายเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อสู่การปฏิบัติและสอดคล้องกับท้องถิ่น

1.2 พัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐาน โดยจัดทำแผนการดำเนินงาน เตรียมความพร้อมทางด้านปัจจัยและบุคลากร

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและการปรับปรุงโรงเรียน (Quality Audit and Intervention) กิจกรรมที่สำคัญคือ

2.1 ตรวจสอบภายใน โดยให้โรงเรียนประเมินตนเอง ระหว่างการดำเนินงานและสิ้นสุดแผนงาน

2.2 ตรวจสอบภายนอก โดยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอใช้กระบวนการนิเทศ 100 % เป็นยุทธศาสตร์หลัก

2.3 ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนโรงเรียน โดยระดมกำลังจากทุกระดับหน่วยงานกลุ่มเป้าหมายคือโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน

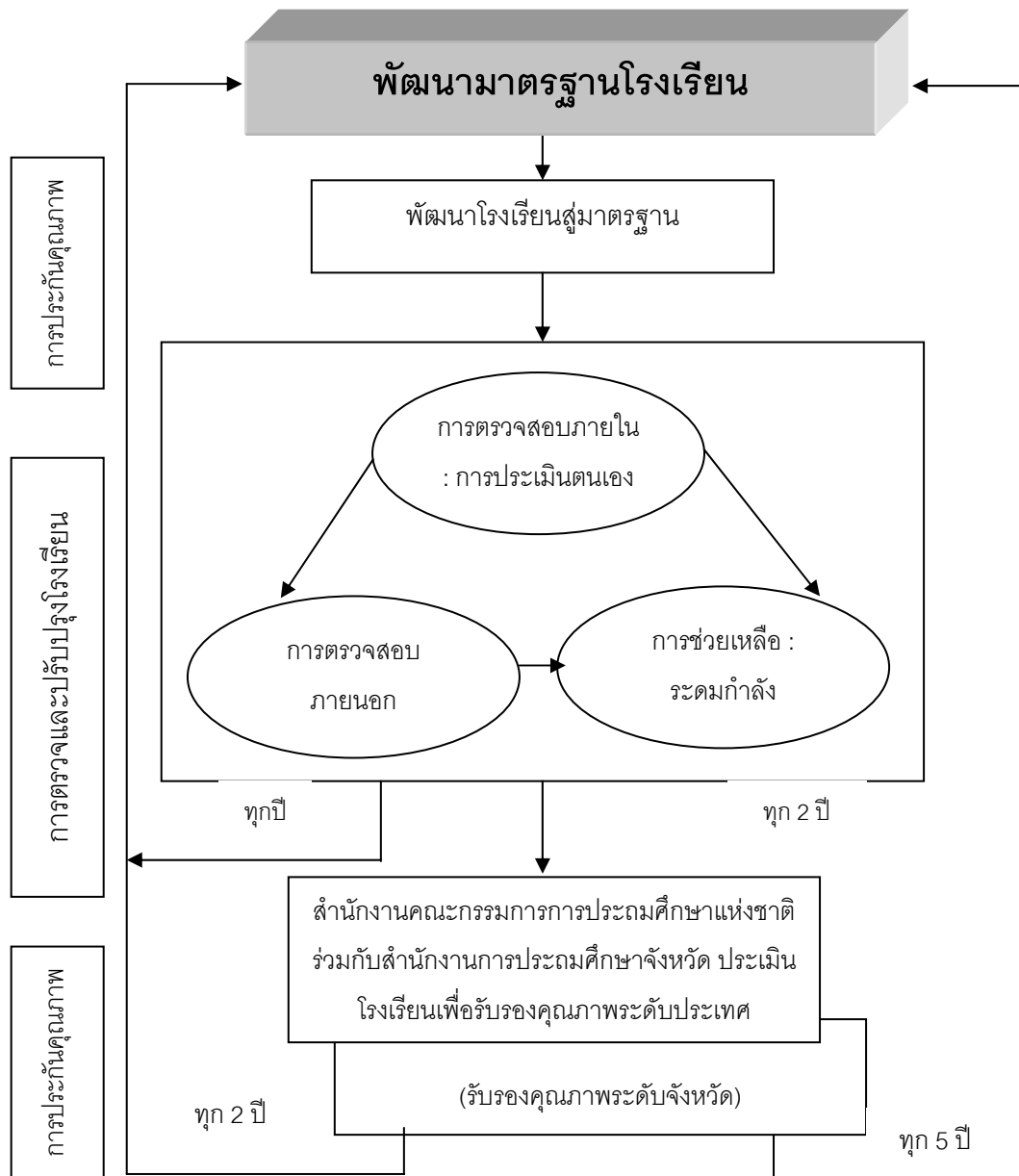
2.4 โรงเรียนใช้ผลประเมินจากภายในและภายนอก มาทำการปรับปรุงโรงเรียนและตั้งเป้าหมายพัฒนาที่สูงขึ้นกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) กิจกรรมที่สำคัญ คือ

3.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร่วมกันประเมินตามมาตรฐานโรงเรียนทุกโรงเรียนและทุก 2 ปี เพื่อจัดระดับคุณภาพโรงเรียนและติดตามความก้าวหน้าของคุณภาพโรงเรียน ในภาพรวมทั้งประเทศ

3.2 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ประเมินในส่วนที่เพิ่มเติมเฉพาะของจังหวัดและใช้ผลการประเมินทั้งสองส่วน คือส่วนที่ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และส่วนที่ประเมินเพิ่มเติมเฉพาะจังหวัดของตน เพื่อจัดระดับคุณภาพโรงเรียนตามเกณฑ์ของระดับจังหวัด

3.3 ปรับปรุงพัฒนามาตรฐานโรงเรียนทุก 5 ปี (แผนพัฒนาละ 1 ครั้ง) ดังแสดงในภาพ 6



ภาพ 6 แสดงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรฐาน ขั้นพื้นฐาน)

1. มาตรฐานด้านบุคลากร (มี 4 มาตรฐาน)

มาตรฐานที่ 1 ผู้ดูแลเด็กมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงาน
ที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี

ตัวบ่งชี้

- 1.1 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
- 1.2 มีความรักเด็ก ชยัน อดทน
- 1.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน
- 1.4 กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาปฐมวัย / การศึกษาอนุบาลหรือจบ
การศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาปฐมวัย / การศึกษาอนุบาล หรือเทียบเท่าขึ้นไป
- 1.5 หมั่นพัฒนาตนเอง หรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

มาตรฐานที่ 2 ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมี
ประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

- 2.1 มีความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2.2 มีความรู้ความเข้าใจจิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก
- 2.3 มีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.4 มีการประเมินพัฒนาการที่สอดคล้องกับสภาพจริงเหมาะสมตามวัย

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมี
ความสามารถ ในการบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้

- 3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพ
- 3.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน
- 3.3 มีวิสัยทัศน์ และภาวะความเป็นผู้นำ

มาตรฐานที่ 4 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้เรียนมีคุณภาพเป็นที่
ยอมรับของผู้ปกครอง และชุมชน

ตัวบ่งชี้

4.1 ผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจคุณภาพ
ของผู้เรียน

4.2 ผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจผู้บริหาร
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กในการให้คำปรึกษา แนะนำตลอดจนการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ แก่
ชุมชน และส่วนรวม

2. มาตรฐานด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (มี 4 มาตรฐาน)

มาตรฐานที่ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

5.1 ส่งเสริมให้ผู้ดูแลเด็กจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.2 ส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่
สอดคล้องต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่าง
หลากหลาย

ตัวบ่งชี้

6.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสนใจและส่งเสริม
ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

6.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม

6.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านดนตรี ศิลปะและการเคลื่อนไหว

6.4 จัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย

6.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 7 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริม
สุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

7.1 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน

7.2 มีการให้บริการที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

7.3 จัดห้องเรียน พื้นที่สีเขียว สนามเด็กเล่น และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอให้อยู่ในสภาพใ้การใช้การได้ดี

มาตรฐานที่ 8 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรศาสนา สถาบันทางวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน
ตัวบ่งชี้

8.1 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการให้บริการด้านสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ วิชาการและอื่น ๆ ของสถานศึกษาแก่ชุมชน

8.2 เป็นแหล่งวิทยากรในการให้ความรู้และบริการชุมชน

8.3 มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. มาตรฐานด้านผู้เรียน (มี 4 มาตรฐาน)

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

9.1 มีวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น

9.2 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9.3 ประหยัด ใช้สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

9.4 มีมารยาท ปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
ตัวบ่งชี้

10.1 มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก

10.2 มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕

10.3 มีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย

10.4 มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ

10.5 มีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
ตัวบ่งชี้

11.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุต่อตนเองและผู้อื่น

11.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

11.3 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

11.4 ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ผู้ดูแลเด็ก และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

ตัวบ่งชี้

12.1 สนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ

12.2 สนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรีและการเคลื่อนไหว

12.3 สนใจและร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีความหมายแตกต่างกัน ตามคำนิยามของแต่ละบุคคลดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2519, หน้า 5) ระบุว่า ทักษะคิดจะปรากฏอยู่ในความคิดเห็นเป็นเรื่องการตัดสินใจเฉพาะประเด็นหนึ่ง การเรียงลำดับจากคุณธรรมไปทัศนคติไปถึงความคิดเห็นเป็นการก้าวจากเรื่องทั่วไปไปยังเรื่องเฉพาะ จากสภาพจิตหรือความโน้มเอียงที่เริ่มกว้าง ๆ และแคบเข้าจนในที่สุดแสดงออกมาเป็นความคิดเห็นเฉพาะเรื่องความคิดเห็นอื่นกับสถานการณ์ บุคคลอาจมีความคิดเห็นขัดแย้งกับความยึดมั่นในใจของตนเอง เนื่องจากความกดดันในสถานการณ์เฉพาะหน้า และความคิดเห็นมักมีผลซับซ้อนของทัศนคติหลายเรื่อง

อุทัย หิรัญโต (2519, หน้า 99) กล่าวว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับอย่างผิวเผินหรืออย่างลึกซึ้งซึ่งสำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวเป็นเวลานาน เป็นความคิดทั่ว ๆ ไปไม่เฉพาะอย่าง ซึ่งมีประจำตัวของบุคคลทุกคน ส่วนความคิดเห็นเฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานั้นเรียกว่า opinion

ประคอง กรรณสูต (2520, หน้า 11) กล่าวว่า ความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นนั้นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และเป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

เรืองวิทย์ แสงรัตนนา (2522, หน้า 20 อ้างอิงใน กรรณพร เอกคณาลักษมี, 2548, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นอาจได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้

พงษ์ไพบุลย์ ศิลาวราเวทย์ (2528, หน้า 39 อ้างอิงใน กรรณพร เอกคณาลักษมี, 2548, หน้า 40) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูด หรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งการแสดงความคิดเห็นนี้อาจจะรับการปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

หทัยรัตน์ ธรรมานิตย์ (2530, หน้า 5) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง แนวคิดต่าง ๆ ซึ่งแสดงออกมาตามทฤษฎีของบุคคลที่มีต่อวัตถุ สิ่งของ ตลอดจนบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งมีความคิดเห็นเกิดจากพื้นฐานข้อเท็จจริง และประสบการณ์ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ

สุชา จันทร์เอม (2539, หน้า 8 อ้างอิงใน กรรณพร เอกคณาลักษณ์, 2548, หน้า 40) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลแต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับทัศนคติ คนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

ประวิตร ชูศรี (2542, หน้า 14 อ้างอิงใน กรรณพร เอกคณาลักษณ์, 2548, หน้า 40) สรุปความหมายของความคิดเห็นได้ว่า เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจในการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือประเด็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม

กรรณพร เอกคณาลักษณ์ (2548, หน้า 42) สรุปความหมายของความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจ และความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ อารมณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน ความคิดเห็นจึงมีได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงออกทางด้านความเชื่อ และความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล โดยทางการพูด หรือการเขียน หรือการแสดงออกทางความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อม เพื่อสะท้อนถึงความในใจของผู้นั้น ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้อื่นก็ได้ โดยความคิดเห็นนั้นอาจแสดงออกมาทั้งทางบวกและทางลบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จารุณี บุญคง (2530 อ้างอิงใน สุทธิพงศ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 73) ได้ศึกษา เรื่องความต้องการการนิเทศการสอนชั้นเด็กเล็กของครูโรงเรียนประถมศึกษาเขต 7 ผลการศึกษาพบว่าความต้องการในการนิเทศการสอนชั้นเด็กเล็กของครูโรงเรียนประถมศึกษาเขต 7 มีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเรียนตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนั้น สื่อการสอน อุปกรณ์การเรียนการสอน หลักสูตร การวัดผลและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านปรากฏว่า ข้อที่ครูโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการในการนิเทศการสอนชั้นเด็กเล็กเป็น

อันดับแรก ด้านหลักสูตร คือต้องการให้ทิศจัดทำคู่มือครูชั้นเด็กเล็ก ด้านสื่อการเรียนการสอน คือต้องการให้โรงเรียนจัดงบประมาณด้านสื่อการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของโรงเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนคือต้องการให้ศึกษานิเทศก์ช่วยนิเทศครูเด็กเล็กที่ขาดประสบการณ์ ด้านวัดผลประเมินผลคือต้องการให้ศึกษานิเทศก์สร้างแบบทดสอบความพร้อมของเด็กไว้เป็นแหล่งกลางเพื่อให้โรงเรียนยืมไปใช้ และจากการเปรียบเทียบความต้องการนิเทศการสอนในชั้นเด็กเล็กของครูประถมศึกษาในเมืองและนอกเมืองเขตการศึกษา 7 ในด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พบว่า มีความต้องการการนิเทศการสอนไม่แตกต่างกันทุกด้าน

บังอร ภูมิชาติ (2530 อ้างอิงใน สุทธิพงศ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 73-74) ได้ศึกษาการใช้แนวทางการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร และครูเด็กเล็กทุกคนไม่เคยศึกษาด้านอนุบาลศึกษาแต่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็ก 1-2 ปี จุดมุ่งหมายหลักในการศึกษาระดับนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาแก่เด็ก วิธีพัฒนาสมรรถภาพของครูผู้สอน คือการศึกษาเอกสารต่าง ๆ และการเข้าอบรมในหลักสูตรระยะสั้น ที่ตั้งของห้องเรียนชั้นเด็กเล็กอยู่ในอาคารเดียวกับชั้น ๆ แต่อยู่ล่างสุดซึ่งเป็นห้องเรียนและห้องเล่น โดยมีการจัดวัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรมในที่เก็บที่เคลื่อนที่ได้ แต่วัสดุอุปกรณ์ที่มีไม่เพียงพอ

ตารางจัดกิจกรรมประจำวันที่ยึดตามรูปแบบของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีการจัดกิจกรรมภายในมากกว่าภายนอกห้องเรียน กิจกรรมที่จัดมากคือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมที่จัดมากคือเพลง ในการวัดและประเมินผลใช้วิธีสังเกตมากที่สุด ส่วนเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของพัฒนาการคือร้อยละ 60 ขึ้นไป สภาพปัญหาในทุก ๆ ด้านเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสภาพปัญหาที่พบมาก คือ การขาดแคลนเอกสารประกอบเครื่องมือ และการวัดประเมินผล

ธงชัย รัตโนภาส (2531 อ้างอิงใน สุทธิพงศ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 74) ได้ศึกษาการใช้แนวทางการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 7 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นอนุบาลมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นอนุบาล 1-2 ปี และเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบุคคลทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นโยบายการจัดการศึกษาระดับนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การคัดเลือกครูเข้าสอนชั้นอนุบาลพิจารณาจากคุณสมบัติเฉพาะต่าง ๆ เช่น รัก

เด็ก มีความสามารถในการเชิงศิลปะ ฯลฯ ครูผู้สอนชั้นอนุบาลส่วนมากสมัครใจสอนแต่ไม่ถนัดการสอน ซึ่งมีการเพิ่มพูนความรู้ทักษะให้กับครูผู้สอนชั้นอนุบาล

ห้องเรียนชั้นอนุบาลอยู่ชั้นล่างสุดของอาคาร สภาพห้องเรียนอาคารถ่ายเทได้ดี มีพื้นที่เหมาะสมและแสงสว่างเพียงพอ มุมประสบการณ์ที่จัดในห้องเรียน คือ มุมบ้าน มุมหนังสือ และ มุมบล็อก การจัดทำตารางกิจกรรมประจำวันปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสับเปลี่ยนเวลาการทำกิจกรรมเพิ่มหรือลดกิจกรรมบางกิจกรรม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน คือ จัดกิจกรรมเล่นกลางแจ้งเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาอารมณ์ จิตใจ กิจกรรมเล่นตามมุมเพื่อพัฒนาสังคม และกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา วิธีการที่ใช้ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรม คือ การแบ่งกลุ่มการปฏิบัติกิจกรรมที่ทำให้ได้ยาก คือ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่จัดมาก คือ เพลง มีการนิเทศติดตามผลโดยผู้บริหารโรงเรียน การจัดและประเมินผลพัฒนาการใช้วิธีสังเกต ปัญหาที่พบคืองบประมาณ เอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลไม่เพียงพอ บริเวณที่จัดเครื่องเล่นสนามคับแคบ ระดับสติปัญญาและความสามารถของนักเรียนแตกต่างกัน

รัฐดาว พิศาลพงศ์ (2534 อ้างอิงใน สมยศ งามชมพู, 2545, หน้า 50-51) ได้ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดในจังหวัดที่อยู่ทางภาคตะวันออก โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ฯ และครูพี่เลี้ยงของศูนย์ฯ จำนวน 51 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามและการสังเกต โดยผู้วิจัย ได้ดำเนินการสังเกตการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ เป็นเจ้าอาวาสวัด ส่วนวุฒิการศึกษาของครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาเด็กปฐมวัย และทุกศูนย์มีนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้เด็กปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามให้แก่เด็ก และเพื่อให้เด็กมีสุขภาพดี มีภาวะโภชนาการดีและยังมีการสอนการอ่าน การเขียนหนังสือเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครองด้วย และพบว่าครูพี่เลี้ยงที่ไม่เข้าใจในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและการเตรียมความพร้อมมีเป็นส่วนน้อย

สภาพทั่วไปของศูนย์ฯ พบว่า 80% ของศูนย์มีลักษณะที่เหมาะสมร่มรื่นและปลอดภัยสำหรับเด็ก 10% ของศูนย์ฯ ยังไม่มีเครื่องเล่นสนาม 41.2% ของศูนย์ฯ มีจำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ กับเด็ก และ 9.8% ของศูนย์ฯ ยังดื่ม น้ำป่อซึ่งอาจไม่ปลอดภัยสำหรับการบริโภค ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่

เก็บเงินบำรุงจากผู้ปกครองในอัตราต่ำ คือ 30 – 100 บาท ต่อเดือน 21.6% ของศูนย์ไม่เก็บเงินค่าบำรุง

สำหรับปัญหาที่พบในศูนย์ฯ คือ รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ สถานที่ของศูนย์ฯบางแห่งยังไม่เหมาะสม ของเล่นเด็กและเครื่องเล่นสนามยังไม่เพียงพอ วัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอและชำรุด ผู้บริหารศูนย์ฯ และครูพี่เลี้ยงต้องการรับความช่วยเหลือทางวิชาการ

สมจิต อุดมเจริญทรัพย์ (2535 อ้างอิงใน ประพนอม คลังทอง, 2543, หน้า 39-40) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและการบริหารของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 119 ศูนย์ฯ พบว่า อาคารเรียนส่วนมาเป็นอาคารถาวร ห้องเรียนมีลักษณะเป็นห้องโถง มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทได้ดีพอสมควร การจัดห้องเรียน ห้องนอน ห้องกิจกรรม จัดให้อยู่ในห้องเดียวกัน ศูนย์ฯ ยังขาดวัสดุ ครุภัณฑ์ ตลอดจนเครื่องเล่นสนาม ส่วนสภาพบริเวณทั่วไปมีความสะอาดร่มรื่นระดับปานกลางในด้านบุคลากรพบว่าครูและครูพี่เลี้ยงส่วนมาเป็นหญิง มีความรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ปัญหาหลักที่พบ คือ บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ส่วนการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเป็นปัญหาระดับปานกลาง ด้านงบประมาณ พบว่ามีปัญหามากที่สุด การจัดสรรงบประมาณจากกรมการศาสนาไม่เป็นระบบ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงบประมาณ รวมถึงการบัญชีและการพัสดุ ซึ่งทั้งหมดมีผลกระทบต่อการบริหารงานทุก ๆ ด้าน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ในวัด

บุญมาก ช้างโสภณ (2536 อ้างอิงใน ประพนอม คลังทอง, 2543, หน้า 40) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทรรศนะของคณะกรรมการพัฒนาเด็กในจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการเขตที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการพัฒนาเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ งบประมาณได้รับจากการบริจาคและหน่วยราชการ สภาพอาคารเป็นอาคารถาวรและเป็นเอกเทศ

2. ทรรศนะเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเลี้ยงดูเด็ก การคัดเลือกผู้ดูแลและการเลือกตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็ก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีปัญหาระดับ “น้อย” ปฏิบัติกิจกรรมในระดับ “มาก”

3. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามทรรศนะของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก จำแนกตามจังหวัดและวุฒิการศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ติดตามการประเมินผลโครงการ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความจำเป็นและความเหมาะสมของโครงการ ความพร้อมของการดำเนินงานโครงการในด้านแนวการจัดประสบการณ์ การบริหารและการประสานงาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในแนวกว้างได้ทำการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจจากศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเปิดสอนทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2536 จำนวน 1,648 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 72.75 % ของจำนวนศูนย์ฯ ทั้งหมด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแนวคิดทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์รวมทั้งทดสอบความพร้อมของนักเรียนในศูนย์ฯที่อยู่ในทุกเขตการศึกษา เขตละ 2 ศูนย์ รวม 26 ศูนย์ ผลการศึกษาวิจัยเป็นดังนี้

1. การติดตามประเมินผลโครงการ พบว่า ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดของกรมศาสนา เป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนทั้งในเขตเมืองและชนบท ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น

2. ด้านความพร้อมของการดำเนินโครงการ พบว่า ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดยังไม่มีแนวทางการจัดประสบการณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. ด้านการบริหารและการประสานงานการจัดการ ในขณะที่ทำการประเมินยังไม่มีภาระจ่ายอำนาจการบริหารและการจัดการไปยังส่วนภูมิภาค จึงมีผลทำให้ศูนย์ฯ ได้รับงบประมาณที่กรมฯ จัดให้ล่าช้ามาก และยังมีศูนย์ฯ ส่วนหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 23 ของศูนย์ฯ ในกลุ่มตัวอย่างไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกกรมศาสนา

4. ด้านบุคลากรในศูนย์ฯ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ และครูผู้สอน มีทั้งพระภิกษุและฆราวาสศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีบุคลากรเพียงพอ แต่มีวุฒิค่อนข้างต่ำ (ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6) และยังไม่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการสอนเด็กก่อนวัยเรียน ถึงแม้จะเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนแต่ขาดทักษะการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีฐานะเป็นลูกจ้าง มีครูส่วนหนึ่งนอกจากจะได้รับค่าตอบแทนจากกรมศาสนาแล้ว ยังได้รับจากหน่วยงานสังกัดอื่นด้วย ซึ่งอาจเป็นเพราะมีความทับซ้อนในพื้นที่บริการ ทำให้นักเรียนในโครงการของแต่ละสังกัดไม่เป็นไปตามเป้าหมายจึงมีการรวมจำนวนนักเรียนเข้าด้วยกัน โดยใช้ครูผู้สอนของศูนย์ฯ

5. ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า ผู้อำนวยการศูนย์ฯ และครูส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 92.9 ระบุว่า มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่พอ

6. ด้านอาคารสถานที่ และห้องเรียนของศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เหมาะสม และเพียงพอกับจำนวนนักเรียน แต่ก็มีปัญหาบ้างสำหรับศูนย์ฯ ที่ใช้ศาลาการเปรียญเป็นห้องเรียนเพราะเมื่อวัดมีกิจกรรมทางศาสนาซึ่งตรงกับวันเปิดเรียน นักเรียนต้องหยุดเรียน

7. ด้านงบประมาณ พบว่า มีความล่าช้าในการดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณให้กับศูนย์ฯ

8. ด้านการดำเนินโครงการ พบว่า มีการขยายปริมาณศูนย์ฯ และจำนวนนักเรียนได้เกินเป้าหมาย ส่วนคุณภาพของผลการดำเนินโครงการโดยพิจารณาจากผลการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในโครงการพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย (กล้ามเนื้อใหญ่) ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ สมควรได้รับการพัฒนาเร่งด่วนทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และ สังคม ตามลำดับ

9. ด้านผลกระทบของโครงการพบว่าเป็นโครงการที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง วัด และชุมชน รวมทั้งช่วยแบ่งเบาภาระของบิดามารดาและผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีโอกาสไปประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รวมทั้งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในวัดให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

ประภาพร พรหมวันทา (2537 อ้างอิงใน สมยศ งามชมพู, 2545, หน้า 52-53) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส ครูผู้สอน ครูพี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์อำเภอ และผู้ปกครองนักเรียน จาก 38 ศูนย์ฯ โดยใช้เครื่องมือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียน อายุ 3-4 ปี ครูผู้สอนซึ่งเป็นพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 77 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนเกณฑ์ ส่วนครูพี่เลี้ยงร้อยละ 94 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 เป็นโสด ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า และร้อยละ 64 เคยผ่านการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนเกณฑ์อาคารเรียนส่วนใหญ่เป็นอาคารเรียนถาวร และรองลงมาได้แก่การใช้ศาลาการเปรียญ ด้านงบประมาณพบว่าร้อยละ 50 ได้งบประมาณจากรัฐ รองลงมื่อวัดจัดสรรเอง และการบริจาค ด้านโภชนาการส่วนใหญ่จัดบริการ นม อาหารกลางวัน อาหารว่าง และมีบางแห่งจัดเฉพาะอาหารกลางวัน การจัดบริการส่งเสริมสุขภาพเด็กนักเรียน ส่วนใหญ่มีการตรวจสุขภาพเป็นรายวัน โดยครูพี่เลี้ยงและตรวจรายเดือนโดยเจ้าหน้าที่อนามัย สำหรับงานธุรการพบว่า ศูนย์ฯ ร้อยละ 40 มีการจัดทำบัญชีเรียกชื่อ สำหรับกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนส่วนใหญ่ใช้การประชุมชี้แจงและ

หลักสูตรส่วนมากใช้หลักสูตรการจัดประสบการณ์ และแนวการวัดผลระดับอนุบาลศึกษาของกรมสามัญศึกษา

ระดับการปฏิบัติงานในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดทั้ง 6 ด้าน ปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ อีก 2 ด้าน ปฏิบัติในระดับ “น้อย” ได้แก่ ด้านงบประมาณ และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชน

ปัญหาและความต้องการการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดในจังหวัดขอนแก่นทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “น้อย” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคู่มือครู และเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ ขาดเครื่องเล่นทั้งในร่มและกลางแจ้ง ส่วนความต้องการโดยภาพรวม พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ได้แก่ ความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการของครูพี่เลี้ยงอย่างเหมาะสม ศูนย์ฯ มีเครื่องเล่นทั้งในร่มและกลางแจ้งอย่างเพียงพอ

นัยนา ขอนนเวช (2540 อ้างอิงใน มงคล กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 50) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูอนุบาล และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครูอนุบาล และ ผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาล ตามการรับรู้ของผู้ปกครองแตกต่างจากการรับรู้ของผู้บริหารและครูอนุบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มงคล ทาปลัด (2540 อ้างอิงใน สมยศ งามชมพู, 2545, หน้า 53-54) ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารศูนย์ฯ 155 รูป และครูพี่เลี้ยง 230 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผลการวิจัยพบว่า

1. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ส่วนมากมีห้องเรียน 2 ห้องเรียน นักเรียนอายุระหว่าง 2-5 ปี ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครูพี่เลี้ยงผ่านการอบรมร้อยละ 55 อาคารเรียนส่วนมากเป็นอาคารเรียนถาวร ทุกศูนย์ได้รับงบประมาณจากกรมการศาสนา สภาพสนามเด็กเล่นส่วนมากมีเครื่องเล่นไม่เพียงพอ มีการรับบริการอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันโดยไม่เก็บเงินจากผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมยึดตามแนวทางที่กรมการศาสนาที่กำหนด

2. การปฏิบัติงานของศูนย์ทั้ง 5 งาน ได้แก่ งานบุคลากร งานงบประมาณ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานความสัมพันธ์กับชุมชน และการประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับ “ปานกลาง”

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์ฯ และครูพี่เลี้ยง ปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารศูนย์ฯ และครูพี่เลี้ยงมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศูนย์ฯ โดยภาพรวม ดังนี้ ควรมีอาคารเรียนถาวรและเป็นเอกเทศ มีขอบเขตเป็นสัดส่วนและมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ผู้บริหารศูนย์ฯและครูพี่เลี้ยงควรได้รับการฝึกอบรมของกรมการศาสนา ด้านงบประมาณศูนย์ฯ ควรมีแผนการใช้งบประมาณที่ดี ควรหางบประมาณจากภาคเอกชนมาสนับสนุนและจัดตั้งเป็นกองทุนหรือมูลนิธิ เพื่อสนับสนุนกิจการของศูนย์ฯ และควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและดำเนินงานของศูนย์ฯ อย่างจริงจังมากขึ้น

วิไล ธนวิวัฒน์ (2541 อ้างอิงใน มงคล กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 50) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารโรงเรียนพบว่าการปฏิบัติได้ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนมีการปฏิบัติมากเป็นอันดับแรก คือ การบริหารงานอาคารสถานที่ รองลงมาคือการบริหารงานกิจการนักเรียน

2. ปัญหาการบริหารโรงเรียนพบว่า มีปัญหาการปฏิบัติในระดับปานกลางและการบริหารบุคลากร การบริหารธุรการ และการเงิน ประสิทธิภาพของนักเรียน และการบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นปัญหาการปฏิบัติในระดับปานกลางและการบริหารอาคารสถานที่ การเรียนการสอน ปรัชญาและนโยบายของโรงเรียน การบริหารกิจการนักเรียนเป็นปัญหาในระดับน้อย

วีระศักดิ์ บุญประกอบ (2541 อ้างอิงใน ประพนอม คลังทอง, 2543, หน้า 44) ได้ศึกษากระบวนการบริหารกับผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ผู้บริหารศูนย์ฯและครูพี่เลี้ยงได้นำกระบวนการบริหาร 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการมอบหมายงาน ด้านการประสานงาน และด้านการประเมินผล มาปฏิบัติในระดับกลาง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรมองค์กร บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณและความสัมพันธ์กับชุมชนมีปัญหาอุปสรรคระดับน้อย ส่วนข้อเสนอแนะปรากฏว่า ศูนย์ต้องการให้รัฐสนับสนุน

งบประมาณ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ด้านการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
ในวัดระดับมาก

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งพิจารณาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม
ด้านสติปัญญา ด้านความเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีจริยธรรม นักเรียนที่เข้าเรียนในศูนย์อบรมเด็ก
ก่อนเกณฑ์ในวัด พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ในระดับปานกลาง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดขนาดใหญ่ กับ
ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดขนาดเล็ก พบว่า ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดขนาดเล็กดีกว่า
ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และจิตใจ

สุพรรณิกา พึ่งทอง (2541 อ้างอิงใน ประพนอม คลังทอง, 2543, หน้า 43-44) ได้
ศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานของครูพี่เลี้ยงศูนย์
อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 ใน 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
ก่อนวัยเรียน ด้านการประเมินพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนเด็ก
ก่อนวัยเรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน ศูนย์ฯ วัด และเพื่อศึกษาความต้องการ
ความรู้เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานของครูพี่เลี้ยง จำแนกตามอายุ วุฒิกการศึกษา
สถานภาพสมรส ประสพการณ์ในการทำงานเป็นครูพี่เลี้ยง ค่าตอบแทน ขนาดของศูนย์อบรมเด็ก
ก่อนเกณฑ์ที่ปฏิบัติงาน และประสพการณ์การอบรมเกี่ยวกับการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ผลการวิจัย
พบว่า

1. ครูพี่เลี้ยงศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 มีความต้องการความรู้
เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อวิเคราะห์ความต้องการความรู้เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานของครู
พี่เลี้ยงศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตการศึกษา 12 ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ครูพี่เลี้ยงที่มีอายุ วุฒิ
การศึกษา สถานภาพสมรส ประสพการณ์ในการทำงานเป็นครูพี่เลี้ยง และค่าตอบแทนแตกต่างกัน
มีความต้องการความรู้เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน
อย่างมีสถิติ ส่วนครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานในศูนย์ขนาดแตกต่างกันและมีประสพการณ์อบรมเกี่ยวกับ
การดูแลเด็กก่อนวัยเรียนแตกต่างกัน มีความต้องการความรู้เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการ
ปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประพนอม คลังทอง (2543) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์
พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดชัยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเหมาะสมของ
ปัจจัยในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เกี่ยวกับ นโยบาย ระเบียบ หลักการ

วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และแนวการจัดประสบการณ์ 2) ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ของการดำเนินงานในด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านงบประมาณ และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชน 3) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ และผลของการพัฒนาความต้องการของเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 93 ศูนย์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเหมาะสมของปัจจัยในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบปฏิบัติ วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และแนวการจัดประสบการณ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ “มา” 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ ด้านระเบียบปฏิบัติและการจัดประสบการณ์

2. ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดในด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านงบประมาณ และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” 3 ลำดับแรกที่ปัญหาสูงมาก ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหาร

3. ผลการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ผู้บริหารศูนย์ฯ และครูพี่เลี้ยงเห็นว่าผลการดำเนินงานเป็นสิ่งที่ช่วยชุมชนในระดับ “มาก” 3 ลำดับแรก ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ฯ มีส่วนแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ การจัดตั้งศูนย์ฯ ทำให้เด็กและประชาชนได้ใกล้ชิดกับศาสนา และศูนย์ฯ จัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้แก่เด็กครบทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามลำดับ ส่วนในด้านพัฒนาการของเด็กช่วยให้เกิดการพัฒนาอยู่ในระดับ “มาก” 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านร่างกายและด้านสังคม

เกียรติกดิ์ เรื่องศรี (2544 อ้างอิงใน มงคล กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 51) ได้ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนอนุบาลอำเภอ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีสภาพการปฏิบัติในงานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานวิชาการและการนิเทศภายในและติดตามผล ส่วนปัญหาโรงเรียนขาดงบประมาณในการสนับสนุน เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ คือ ในการจัดการเรียนการสอนขาดบุคลากรที่จบวุฒิการศึกษาปฐมวัย ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบตามตารางกิจกรรมประจำวัน และการนิเทศการสอนยังทำได้น้อยครั้งและไม่ต่อเนื่อง

สมยศ งามชมพู (2545) ได้ทำการวิจัยการศึกษาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตโซนใต้ ในจังหวัดขอนแก่น ตามมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อศึกษาสภาพจริงในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ ภาระงาน 7 ด้าน ตามมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์ 11 รูป ครูพี่เลี้ยง 29 คน กรรมการศูนย์ 86 คน และผู้ปกครองนักเรียน 153 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เขตโซนใต้ ในจังหวัดขอนแก่น ที่จัดการเรียนการสอน ตามมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในระดับ “ดีเด่น” จำนวน 1 ศูนย์ ระดับ “ดี” จำนวน 4 ศูนย์ ระดับ “พอใช้” จำนวน 4 ศูนย์ และระดับ “ต้องปรับปรุง” จำนวน 2 ศูนย์

การดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตามตัวแปรมาตรฐาน 7 ด้าน พบว่า ตัวแปรด้าน “บุคลากร” ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการผ่านเกณฑ์มากที่สุด จำนวน 11 ศูนย์ (100%) รองลงมาได้แก่ ตัวแปรด้าน “ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดกับชุมชน” จำนวน 9 ศูนย์ (81%) ส่วนตัวแปรด้าน “การจัดการเรียนการสอน” ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการผ่านเกณฑ์น้อยที่สุด จำนวน 3 ศูนย์ (42.85%) รองลงมาได้แก่ตัวแปรด้าน “การวางแผนและการบริหาร” ผ่านเกณฑ์ในระดับน้อย จำนวน 4 ศูนย์ (57.14%)

กลุ่มวิจัยและพัฒนา สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 7 (2545, หน้า 1- 11) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตการศึกษา 7 โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตการศึกษา 7 ใน 6 ด้าน คือ (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านอาคารสถานที่และสื่อวัสดุอุปกรณ์ (3) ด้านงบประมาณ (4) ด้านการบริหารจัดการ (5) ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ และ (6) ด้านผลการจัดการศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหารส่วนตำบลใน เขตการศึกษา 7 แยกตามกลุ่มผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มผู้ปกครองเด็ก และกลุ่มครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเขตการศึกษา 7 ของกลุ่มผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มผู้ปกครองเด็ก และกลุ่มครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก และ 4) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและความ ต้องการการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหารส่วน ตำบล ในเขตการศึกษา 7 โดยภาพรวม เห็นว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดย

ด้านที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ ด้านผลการจัดการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรม และประสบการณ์ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และสื่อวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ ครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก ให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรปฏิบัติงานด้านการศึกษาโดยตรง ด้านอาคารสถานที่และสื่อวัสดุอุปกรณ์ ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ โต๊ะ เก้าอี้ มีเพียงพอและเหมาะสมกับวัยเด็ก ด้านงบประมาณ ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ ชุมชนสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ด้านการบริหารจัดการ ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ หน่วยงานหรือสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล จัดส่งครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็กเข้ารับการอบรมความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ จัดให้เด็กได้พักผ่อนด้วยการนอนหลับได้อย่างเหมาะสมตามวัย ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ มีการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านผลการจัดการศึกษา ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ ผู้ปกครองพอใจในการนำบุตรหลานมาเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ข้อที่มีสภาพการดำเนินงานต่ำสุด คือ ชุมชนให้ความร่วมมือ สนับสนุนและช่วยเหลือในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตการศึกษา 7 พบว่า ด้านบุคลากร กลุ่มผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลกับกลุ่มผู้ปกครองเด็ก ด้านงบประมาณ กลุ่มผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลกับกลุ่มครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ กลุ่มผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล กับกลุ่มครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก และกลุ่มผู้ปกครอง กับกลุ่มครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก และด้านผลการจัดการศึกษา กลุ่มผู้ปกครองเด็ก กับกลุ่มครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอาคารสถานที่และสื่อวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาอุปสรรค พบว่า วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน เครื่องใช้เครื่องเล่น มีไม่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนและวัยเด็ก อาคารสถานที่ห้องเรียนคับแคบไม่เพียงพอเหมาะสม

ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน องค์การบริหารส่วนตำบลขาดบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้าน การศึกษาโดยตรง ครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็กมีจำนวนไม่เพียงพอเหมาะสมกับจำนวนเด็ก และ ครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงเด็กขาดความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาเด็ก ส่วนความต้องการ พบว่า ต้องการให้มีสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องเล่น ของเล่นเด็กให้เพียงพอและ เหมาะสม ต้องการให้มีอาคารสถานที่ห้องเรียนห้องน้ำห้องส้วมให้เหมาะสมและปลอดภัยกับเด็ก ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล 3 ขวบ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาสำหรับ เด็กอนุบาล 3 ขวบ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการ จัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล 3 ขวบ มาแนะนำในเทศการจัดการเรียนการสอน และต้องการ ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน สร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนการจัดการศึกษา อนุบาล 3 ขวบขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างจริงจัง

นพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง (2550, หน้า 107) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบสมรรถนะของหัวหน้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวง มหาดไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยทัศน ทัศนกิจ แผน กลยุทธ์ และค่านิยมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อกำหนดรูปแบบ สมรรถนะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ทัศน กิจหรือภารกิจ แผนกลยุทธ์และค่านิยมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแล้ว สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การศึกษาระดับปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่สนใจที่จะศึกษา บัณฑิตที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในหลายประเด็น เช่น สภาพและ ปัญหาการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการ งานเกี่ยวกับบุคลากร สภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอก รวมถึงสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยได้ พบว่าบัณฑิตที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนั้น เป็นสิ่งที่หัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ในฐานะผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ ความสามารถหรือสมรรถนะในเรื่องและปัจจัยทางการบริหาร จัดการศึกษาปฐมวัย หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของตนตามพันธกิจหรือ ภารกิจหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบรรลุเป้าหมาย ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันยังนำเอาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับ

ปฐมวัยดังกล่าวแล้ว ไปกำหนดเป็นกรอบภารกิจของหน้าที่หลักในงานและภาวะวิเคราะหงานในการกำหนดรูปแบบสมรรถนะ สำหรับตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

ธนันญาดา ศรีสุทธิรักษ์ และคณะ (2551) ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องการประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลการจัดการศึกษา ในด้านของสิ่งนำ (Antecedences) ด้านปฏิบัติการ (Transactions) ด้านผลลัพธ์ (Outcomes) ปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยใช้รูปแบบการประเมินของ Stake

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามีจำนวน 145 คน ประกอบด้วย คณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลทับคล้อ และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทับคล้อจำนวน 17 คน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลทับคล้อ จำนวน 36 คน ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลทับคล้อ จำนวน 8 คน และผู้ปกครองนักเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 84 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสำรวจรายการ และแบบสอบถามไม่มีโครงสร้าง

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งนำ จำนวนครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่พอเพียง ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาปฐมวัย และการจัดสรรสื่อเทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกกับครูยังไม่พอเพียง ภาพรวมในด้านปฏิบัติการมีผลการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดมีรายชื่อที่ไม่ผ่านไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านภาษา ภาพรวมในด้านผลลัพธ์ นักเรียนมีพัฒนาการทั้ง 3 ด้านผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาในรายพัฒนาการพบว่า นักเรียนชั้นเตรียมอนุบาลไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 3 พัฒนาการ คือ พัฒนาการด้านความดี ความเก่ง และมีความสุข ส่วนนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินในพัฒนาการความเก่ง ความพึงพอใจของครูผู้สอน ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และผู้ปกครองนักเรียน ในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาของศูนย์ฯ แบ่งเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งปัญหาที่มีมากที่สุด คือ ความพอเพียงของครูผู้สอน การขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู รองลงมา คือ ความไม่พอเพียงในเรื่องของอาคารสถานที่ การติดตามดูแลการทำงานที่เป็นระบบของผู้บริหาร ส่วนปัจจัยภายนอกปัญหาที่มีมากที่สุด คือ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนโดยตรง และ

สภาพของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาของศูนย์ฯ มากที่สุด คือ คณะผู้บริหาร รองลงมา คือ ครูผู้สอน และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Hartshorn E., and J Brantley (1973 อ้างอิงใน สุทธิพงษ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 79) ได้ทดลองชั้นพัฒนาการเล่นของเด็กพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสัมพันธ์ในทางบวก นั่นคือ การทดลองให้เด็กเล่นแบบจินตนาการในชั้นเรียน เด็กถ้าได้เล่นมาก ๆ จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้

Albury, Ronald Gragam (1977 อ้างอิงใน มงคล กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 52) ได้ทำการวิจัยเมื่อ ค.ศ. 1976 เรื่อง การพัฒนาเกณฑ์สำหรับก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลประจำตำบล มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาล เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างเครื่องมือการบริหารโรงเรียนอนุบาลในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์การจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลจะต้องพิจารณางบประมาณ การสรรหาครู โครงสร้างของหลักสูตร การผลิตวัสดุ อุปกรณ์ การรับรองวิทยฐานะ จำนวนนักเรียน ตำราเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ปกครอง การประเมิน การปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของชุมชน

Buford' Juanita Faye (1977 อ้างอิงใน มงคล กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 52) ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล โดยศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน 219 คน จากสมาคมผู้ปกครองที่เมืองเอ็ดมอนด์ มลรัฐโอคลาโฮมา ผลการวิจัยพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาโปรแกรมการเรียนอนุบาล การสอนในชั้นอนุบาลควรเป็นการพัฒนาทางด้านอารมณ์ จิตวิทยาเด็กและพัฒนาการทางด้านร่างกายตามลำดับ ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มาก

Peak, Louis Katherine (1978 อ้างอิงใน สุทธิพงษ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 80) ได้ศึกษาการเดินทางเพื่อไปโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นการเปลี่ยนแปลงจากบ้านสู่โรงเรียนของเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. เป็นการตอบคำถามหรือข้อสงสัยที่ว่า พ่อ-แม่ ผู้ปกครองมีการเตรียมลูกของตนเพื่อให้มีพฤติกรรมที่ทางโรงเรียนก่อนประถมศึกษาต้องทำอย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่าคุณแม่ชาวญี่ปุ่นคิดว่าพฤติกรรมของลูกขณะที่อยู่บ้านกับโรงเรียนควรแตกต่างกัน ชีวิตของลูก ๆ ที่บ้านควรเป็นไปตามกฎกติกาที่ว่า ต้องตามใจ หรือเอาใจและยึดความต้องการของตน แต่ชีวิตโรงเรียนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ต้องแสดงความคิดเห็นและเข้ากับเพื่อนได้

2. เพื่อตอบข้อสงสัยที่ว่า โรงเรียนประถมศึกษาประเทศญี่ปุ่น จัดบรรยากาศการเรียนการสอนอย่างไร เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน บุคลากรที่รับผิดชอบ

รายการจัดกิจกรรมประจำวันของเด็กต่าง ๆ ไม่ได้เขียนออกมาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะหลักสูตรเพื่อเตรียมสร้างพื้นฐานทางลักษณะนิสัย และทัศนคติของเด็ก ผลการศึกษาสรุปว่า แม่เด็กส่วนใหญ่จะมีปัญหาการปรับตัวจากบ้านสู่โรงเรียนแต่จะค่อย ๆ แก้ไขได้โดยวิธีค่อยเป็นค่อยไป มีการฝึกหัดอย่างเอาใจจริงเอาใจที่โรงเรียน ครูเองก็อดทนไม่ใช้อำนาจขู่เข็ญบังคับ สรุปก็คือการก้าวจากบ้านไปสู่โรงเรียนก่อนระดับประถมศึกษา เป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การเรียนรู้หรือการกลม่อมเกลตาทางสังคมของเด็กญี่ปุ่นทั้งพฤติกรรมและทัศนคติ

Sandra, L. McClinton (1981 อ้างอิงใน สุทธิพงษ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 82) ได้ทำการวิจัยเรื่องการขยายเวลาโรงเรียนอนุบาลที่มีต่อการปรับตัวของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับที่ 1 ที่มาจากโรงเรียนอนุบาลที่ขยายเวลาเรียนจะมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่านักเรียนที่มาจากโรงเรียนอนุบาลที่ใช้เวลาเรียนปกติ

Figuroa, Joa Quin and Other (1985 อ้างอิงใน มงคล กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 52) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและวิธีการในการประเมินความถี่ของเด็กระดับก่อนนประถมศึกษา ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การวัดพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กก่อนวัยเรียนนั้นวิธีการวัด 3 วิธี คือ

1. วัดโดยใช้อายุตามปีปฏิทินเป็นเกณฑ์ซึ่งวิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ใช้มานานและเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมนักเนื่องจากไม่อาจบอกได้ว่าเด็กมีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด
2. วัดระดับสติปัญญาของเด็กทั้งโดยที่ใช้หลักเกณฑ์และวัดโดยไม่ใช้หลักเกณฑ์ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ค่อยเกิดประโยชน์นัก ไม่สามารถนำไปใช้ในการประเมินผลการฝึกปฏิบัติได้
3. ประเมินความสามารถหรือความสำเร็จของเด็กระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสังเกต และสัมภาษณ์ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมระหว่างที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ซึ่งได้ประโยชน์มากหากสามารถควบคุมบรรยากาศในการประเมินโดยไม่ให้ผู้ทดสอบรู้ตัวเพราะไม่อย่างนั้นผู้เรียนก็จะเกิดอารมณ์เครียด การประเมินโดยใช้วิธีนี้เป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งเพราะสามารถวัดสิ่งที่ครูต้องการทราบได้จากปฏิริยาตอบสนอง

White, Kimberly Ann (1991 อ้างอิงใน สุทธิพงษ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 80) ได้ศึกษาความคาดหวังจากเด็กอายุ 4 ขวบ ของครู การวิเคราะห์เชิงคุณภาพซึ่งต้องการศึกษาความคาดหวังจากเด็กอายุ 4 ขวบ ของครู 3 คน เด็กอายุ 4 ขวบ จำนวน 48 คน โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากครูเป็นการจัดลำดับของนักเรียน ประเภทของนักเรียน ผลการประเมินการเรียนประจำปีและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่าความคาดหวังในตัวเด็กทางด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของครูจากการสังเกต

1. ลักษณะการติดต่อระหว่างครูกับนักเรียน
2. การแก้ปัญหาพฤติกรรม
3. รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
4. การแก้ไขพฤติกรรมของครูโดยคำพูดทางสังคมและร่างกาย
5. การมอบภาระหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับเด็ก

จากพฤติกรรมของครูทั้ง 3 คน ได้นำไปสู่คุณลักษณะของนักเรียนซึ่งมี 4 ประเภท คือ นักเรียนที่ครูชอบ นักเรียนที่ครูไม่ชอบ นักเรียนที่ครูติดต่อเป็นครั้งคราว และนักเรียนที่ครูไม่ติดต่อเลย แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเหมือน ๆ กันทำให้ความคาดหวังในตัวเด็กแตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับ 1) พื้นฐานของเด็ก 2) ครอบครัวของเด็ก 3) บุคลิกภาพ 4) ทักษะทางสังคม และ 5) ความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

ในระยะแรกของการศึกษา ครูแบ่งเด็กตามอายุได้ 3 ห้อง จากนั้นก็สอนเด็กตามความสามารถของกลุ่ม พบว่า ความสามารถทางการพูดแตกต่างกัน บางคนอธิบายความเข้าใจของตนเองไม่ได้ บางคนเข้าใจกฎเกณฑ์และความคาดหวังของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองได้ดี

Larkin, Elizabeth (1992 อ้างอิงใน สุทธิพงษ์ แสนทวีสุข, 2546, หน้า 81) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้บริหารโรงเรียนก่อนประถมศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่หลายอย่างและมีงานในหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากมายตั้งแต่การดูแลรักษาความสะอาด การสื่อสารกับครู ผู้ปกครอง การบริหารบุคคล งบประมาณ การแสวงหางบประมาณสนับสนุนและพัฒนาบุคลากรซึ่งสัมพันธ์กับงบประมาณและการได้รับการสนับสนุน ผู้ศึกษายังพบว่าผู้บริหารโรงเรียนก่อนประถมศึกษาได้รับการฝึกอบรมทางการบริหารน้อยมากดังนั้นจึงอาศัยประสบการณ์การเรียนและประสบการณ์ส่วนตัว ทำให้เรียนรู้แบบลองผิดลองถูกแต่ส่วนใหญ่ผู้บริหารเหล่านี้เคยเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนมาก่อนลักษณะการบริหารจึงเป็นแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และผู้บริหารที่เป็นสตรีมักมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจและการตอบสนองความต้องการของเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้บริหารขาดเพื่อนในองค์กร แต่โชคดีที่มีรองผู้อำนวยการช่วยแก้ปัญหาที่ยุกยักซับซ้อนในโรงเรียนโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเพื่อรองรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การประเมินผลการดำเนินงานจึงเป็น

เครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้ทราบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด สมควรปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาในเรื่องใด

สรุปพอสังเขปได้ว่า การดำเนินงานวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามความคิดเห็นของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตจังหวัดสุโขทัย ในบทนี้ได้กล่าวถึง วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีในการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยในบทบาต่อไป